

OPOREZIVANJE RADA U EU I UTJECAJ NA ZEMLJE ČLANICE

Palić, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:024673>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-27**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Sveučilišni diplomski studij Poslovna informatika

Martina Palić

**OPOREZIVANJE RADA U EU I UTJECAJ NA ZEMLJE
ČLANICE**

Diplomski rad

Osijek, 2023.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Sveučilišni diplomski studij Poslovna informatika

Martina Palić

**OPOREZIVANJE RADA U EU I UTJECAJ NA ZEMLJE
ČLANICE**

Diplomski rad

Kolegij: Globalizacija i menadžment

JMBAG: 0010226603

e-mail: mpalic@efos.hr

Mentor: izv. prof. dr. sc. Nataša Drvenkar

Osijek, 2023.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics and Business in Osijek
Graduate Study Business Informatics

Martina Palić

**THE TAXATION OF LABOR IN THE EU AND THE IMPACT
ON MEMBER STATES**

Graduate paper

Osijek, 2023.

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____ diplomski (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 119/2022).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Martina Palić

JMBAG: 0010226603

OIB: 79191341596

e-mail za kontakt: martina17palic@gmail.com

Naziv studija: Diplomski studij, Poslovna informatika

Naslov rada: Oporezivanje rada u EU i utjecaj na zemlje članice

Mentor/mentorica rada: izv. prof. dr. sc. Nataša Drvenkar

U Osijeku, 18. rujna 2023. godine

Potpis

Oporezivanje rada u EU i utjecaj na zemlje članice

SAŽETAK

Ovaj rad pruža pregled oporezivanja rada u Republici Hrvatskoj i drugim članicama Europske unije te analizira porezno opterećenje rada u tim zemljama. Oporezivanje rada je ključno pitanje za svaku državu jer ima važan utjecaj na gospodarstvo, zapošljavanje i konkurentnost. Europska unija se sastoji od različitih zemalja s različitim poreznim sustavima i politikama što stvara različite uvjete za poslovanje i rad unutar Unije. Svaka zemlja članica Europske unije sama za sebe propisuje porezne politike i sustave. U ovom diplomskom radu analiziraju se i uspoređuju razni aspekti oporezivanja rada u Europskoj uniji što uključuje porezne stope, porezne olakšice, doprinose za socijalno osiguranje i druge relevantne faktore. Kroz nekoliko pokazatelja se utvrđuje visina poreznog opterećenja rada, a na temelju prikupljenih podataka, utvrđeno je da se razlikuje porezno opterećenje rada među zemljama članicama. Neke zemlje imaju vrlo visoke stope poreza na dohodak, dok druge imaju visoke stope socijalnih doprinosa. Porez na dohodak od rada i socijalni doprinosi utječu na funkcioniranje tržišta rada i ponašanje stanovništva. Ti porezi mogu utjecati i na ponudu rada i na potražnju za radom. Primjerice, visoko porezno opterećenje rada može dovesti do povećanja nezaposlenosti. Stoga zemlje, kako bi poboljšale učinkovitost tržišta rada trebaju istražiti načine smanjenja poreznog opterećenja rada. Ovaj rad naglašava razumijevanje poreza u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji u kontekstu poreza koji opterećuju rad.

Ključne riječi: oporezivanje rada, porezne stope, socijalni doprinosi, porezno opterećenje, Europska unija

The taxation of labor in the EU and the impact on member states

ABSTRACT

This paper provides an overview of labor taxation in the Republic of Croatia and other members of the European Union and analyzes the tax burden on labor in these countries. Labor taxation is of key importance for any country, as it has an important impact on the economy, employment and competitiveness. The European Union is composed of different countries with different tax systems and policies that create different conditions for businesses and workers within the Union. Each member country of the European Union prescribes its own tax policy and system. This paper analyzes and compares various aspects of labor taxation in the European Union, including tax rates, tax credits, social security contributions, and other relevant factors. Various indicators are used to determine the level of the tax burden on labor. Based on the data collected, it was found that the tax burden on labor varies across member countries. Some countries have very high income tax rates, while others have high social contribution rates. Income tax and social contributions affect the functioning of the labor market and the behavior of the population. These taxes can affect both labor supply and labor demand. For example, a high tax burden on labor can lead to an increase in unemployment. Therefore, to improve the efficiency of the labor market, countries should look for ways to reduce the tax burden on labor. This paper is about understanding taxes in the Republic of Croatia and the European Union in the context of taxes burdening the labor factor.

Keywords: taxation of labor, tax rates, social contributions, tax burden, European Union

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Metodologija rada	2
3. Općenito o porezima	3
3.1. Porezni sustav Europske unije	4
3.2. Porezni sustav Republike Hrvatske	5
4. Oporezivanje rada	9
4.1. Dohodak kao polazna osnovica oporezivanja	9
4.2. Socijalni doprinosi	12
4.3. Osobne okolnosti i olakšice	15
4.3.1. Osobni odbitak	15
4.3.2. Ostale olakšice	17
4.4. Priraz porezu na dohodak	18
4.5. Porez na dohodak	19
5. Analiza poreznog opterećenja rada u RH i EU	21
5.1. Udio poreza na rad u BDP-u	21
5.1.1. Udio poreza na rad u ukupnim porezima	23
5.2. Porezne stope poreza na dohodak	24
5.3. Socijalni doprinosi u Europskoj uniji	30
5.4. Porezni klin	34
5.5. Implicitna porezna stopa na rad	38
6. Učinci oporezivanja rada na ponašanje stanovništva	41
7. Rasprava	43
8. Zaključak	45
Literatura	46
Popis tablica	52
Popis slika	53
Popis grafikona	54

1. Uvod

Porezi su središnji mehanizam kojim države prikupljaju prihode potrebne za financiranje javnih rashoda i pružanje javnih dobara i usluga. Najčešće se dijele na izravne i neizravne, a porezi na rad, na kojima je ovaj diplomski rad temeljen, pripadaju izravnim porezima. Takve poreze plaćaju zaposlenici i njihovi poslodavci u državnu blagajnu. Konkretno, porezi na rad su svi porezi koji direktno opterećuju rad i plaće što uključuje i socijalne doprinose. U Europskoj uniji svaka država članica sama određuje visinu poreznih stopa te odlučuje o iznosu poreza koje građani plaćaju, kao i o tome kako će se prikupljeni prihodi trošiti i na što. U Hrvatskoj se oporezivanje rada sastoji od doprinosa zaposlenika, doprinosa poslodavca, poreza na dohodak te prireza porezu na dohodak. Uz navedene elemente, važne su i osobne okolnosti i olakšice čija je uloga smanjenje porezne osnovice. Najznačajniji izvor dohotka koji se oporezuje je dohodak od nesamostalnog rada što uključuje plaće i mirovine. Nekoliko je pokazatelja kojima se može iskazati porezno opterećenje rada i na taj način usporediti oporezivanje rada među zemljama članicama. Najvažniji su porezni klin koji pokazuje koliko sredstava se plaća državi u obliku poreza i doprinosa u odnosu na ukupne troškove rada te implicitna porezna stopa na rad koja mjeri ukupno porezno opterećenje za sve zaposlene osobe.

Svrha ovog rada je pružiti pregled oporezivanja rada u Republici Hrvatskoj i ostalim zemljama članicama Europske unije. Kroz analiziranje poreznog opterećenja rada zemalja članica svrha je usporediti razlike i sličnosti među državama i razumjeti utjecaj na ekonomiju i ponašanje stanovništva. Diplomski rad se sastoji od osam poglavlja koji objašnjavaju oporezivanje rada u Europskoj uniji. U poglavlju koje slijedi nakon uvoda daje se općeniti uvod u poreze te se razmatraju osnovni principi i koncepti poreznih sustava Europske unije i Republike Hrvatske. Četvrto poglavlje se bavi analizom oporezivanja rada u Republici Hrvatskoj. Uključuje koncepte kao što su dohodak koji je polazna osnovica oporezivanja, socijalni doprinosi, osobne okolnosti i olakšice, prirez te porez na dohodak. Unutar idućeg poglavlja provodi se analiza poreznog opterećenja rada u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji koja obuhvaća pokazatelje poput udjela poreza na rad u bruto domaćem proizvodu, prosječne maksimalne stope poreza na dohodak, poreznog klina te implicitne porezne stope na rad. Osim toga, ukratko su objašnjeni socijalni doprinosi za svaku zemlju članicu. Šesto poglavlje se bavi učincima oporezivanja rada na funkcioniranje tržišta rada i ponašanje stanovništva. Zadnja dva poglavlja obuhvaćaju raspravu i zaključak u kojima su izneseni analiza rezultata istraživanja odnosno zaključna promišljanja o temi diplomskog rada.

2. Metodologija rada

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada je oporezivanje rada u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji te njegov utjecaj na zemlje članice i njihovo stanovništvo. Rad se fokusira na općenito razumijevanje poreza u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji s naglaskom na poreze koji opterećuju rad. Glavni cilj istraživanja je analizirati porezno opterećenje rada u Hrvatskoj i Europskoj uniji kroz razne pokazatelje poreznog opterećenja kako bi se kvantificiralo i usporedilo oporezivanje rada među zemljama članicama.

Metode istraživanja koje su korištene za izradu ovog rada su: induktivna metoda, metoda analize, metoda deskripcije, metoda klasifikacije, metoda komparacije, statistička metoda, te metoda kompilacije. Metoda indukcije je korištena pri izvlačenju općenitih zaključaka o praksama oporezivanja rada i njihovom utjecaju na zemlje članice. Za analizu poreznih stopa, olakšica, socijalnih doprinosa, prireza, poreza na dohodak i drugih relevantnih elemenata oporezivanja rada korištena je metoda analize. Upotrijebljena je i metoda deskripcije za pružanje opisa poreznih sustava, dohotka te svih aspekata koji se tiču poreza na rad. Kako bi se kategorizirali porezi unutar poreznog sustava Republike Hrvatske i Europske unije bilo je potrebno upotrijebiti metodu klasifikacije. Metoda komparacije korištena je pri usporedbi poreznog opterećenja rada između zemalja članica Europske unije kako bi se identificirale sličnosti i razlike te utjecaji na stanovništvo. Za podatke o poreznim stopama, postotku poreza na rad u BDP-u, poreznom klinu i implicitnoj poreznoj stopi na rad korištena je statistička metoda kako bi se brojčano izrazilo porezno opterećenje rada. Također je korištena i metoda kompilacije pri prikupljanju relevantnih informacija iz različitih izvora, kao što su istraživanja i izvješća.

U diplomskom radu korišteni su sekundarni izvori podataka kako bi se prikupile vjerodostojne informacije o temi. Te informacije pružaju podlogu za analizu i zaključke u istraživanju oporezivanja rada u Europskoj uniji i njegovom utjecaju na zemlje članice, a prikupljene su iz zakona i propisa, statističkih izvještaja, izvješća i publikacija institucija kao i stručnih članaka i stručne literature.

3. Općenito o porezima

Porezi su obvezna plaćanja koje država uzima od pojedinaca i poduzeća kako bi financirala svoje javne rashode bez izravne i trenutne protuusluge. Jednostavnije rečeno, svi su dužni plaćati dio svojih prihoda državi kako bi dobili javne usluge poput zdravstvene zaštite, obrazovanja, javne sigurnosti i slično. Kesner-Škreb i Kuliš (2010:9) objašnjavaju da, kada se kaže da su porezi obvezna davanja, to znači da, jednom kada dospiju na naplatu, moraju biti plaćeni državi. U protivnom, država ima pravo koristiti prisilne mjere, poput sudskih postupaka ili policijske intervencije, kako bi osigurala svoje pravo na naplatu (Kesner-Škreb, Kuliš, 2010:9). Porezi se ne koriste samo za pokrivanje troškova, već su i sredstvo kojim se postižu određeni društveni i ekonomski ciljevi. Država kroz poreze ponekad može utjecati i na ponašanje pojedinaca i poduzeća. Primjerice, vlada bi mogla više oporezovati cigarete i alkohol i tako potaknuti ljude da ih manje konzumiraju. Kako Gorton (2023) ističe, u okviru ekonomskih politika, porezi imaju utjecaj na održavanje stabilnosti cijena, veću zaposlenost ili raspodjelu dohotka. Postoji mnogo različitih poreza, svaki s vlastitim specifičnostima i namjenama (Gorton, 2023). Prema Poreznom vodiču za građane iz 2010. godine, porezi se mogu kategorizirati na nekoliko načina:

- ovisno o vrsti porezne osnovice,
- ovisno o razini državne vlasti kojoj pripada porezni prihod,
- ovisno o opterećenosti određene skupine stanovništva.

Međutim, najčešće se koristi podjela poreza na izravne i neizravne. Izravni porezi se odnose na poreze koje plaćaju pojedinci ili njihovi poslodavci u državnu blagajnu. Takvi porezi se obično ne mogu prenijeti na druge osobe jer se zaračunavaju u određenom postotku na imovinu ili dohodak pojedinca. Drugim riječima, osoba koja plaća porez snosi teret tog poreza. Primjeri takvih poreza su porez na dobit koji plaćaju poduzeća te porez na dohodak koji pojedinci plaćaju iz plaće, obrta ili autorskog honorara. S druge strane, neizravni porezi se obično prevaljuju na druge, a ne na one koji ih uplaćuju u proračun. Kroz cijenu svojih usluga i dobara, obveznici neizravnih poreza prenose teret tih poreza na građane odnosno krajnje potrošače. Porez na dodanu vrijednost (PDV) je najpoznatiji neizravni porez.

Nekoliko je poreznih načela koji obilježavaju dobar porezni sustav, a to su: efikasnost, pravednost, izdašnost, jednostavnost te stabilnost (Kesner-Škreb, Kuliš, 2010:12). Efikasnost označava da bi porezi trebali minimalno utjecati na odnose cijena kako bi se rijetki gospodarski resursi mogli efikasno koristiti. Načelo pravednosti znači da među članovima neke zajednice,

porezi trebaju biti pravedno raspoređeni. Osim toga, porezi bi trebali biti što jednostavniji, razumljiviji i jasniji kako bi se smanjili troškovi ubiranja poreza za porezne obveznike i administraciju. Kako bi se pokrila razumna visina javnih rashoda, porezi trebaju osigurati dovoljan iznos javnih prihoda što je karakteristika načela izdašnosti. Također, porezni sustavi trebaju biti stabilni te se ne bi trebali često mijenjati kako bi kućanstva i poduzeća mogla donositi ispravne ekonomske odluke. Nadalje, Kesner-Škreb i Kuliš (2010) navode da u stvarnosti, niti jedan porezni sustav ne može u potpunosti zadovoljiti sva načela jer su često ta načela suprotstavljena jedna drugima. Pravedniji porezi su najčešće manje efikasni i složeniji za primjenu. Neki su porezi stabilniji i pravedniji, drugi su jednostavniji, neki su efikasniji pa se prema tome može vidjeti složenost stvaranja dobrog poreznog sustava. Osim toga, Klier (2007) ističe još neka načela koja obilježavaju porezni sustav poput fleksibilnosti, univerzalnosti, određenosti, ugodnosti te jeftinoće. Načelo fleksibilnosti poreznog sustava podrazumijeva prilagođavanje poreza prema potrebama, odnosno njihovo povećanje ili smanjenje. Načelo univerzalnosti se odnosi na to da su svi građani obvezni plaćati poreze bez obzira na njihovu ekonomsku situaciju. Svaki porezni oblik je jasno propisan zakonom što je karakteristika načela određenosti, a država bi trebala, kroz načelo ugodnosti, prilagoditi porezni sustav kako bi omogućila poreznim obveznicima da plaćaju porez u vremenu koje im najbolje odgovara. Također, porezni sustav treba biti oblikovan na način da se minimiziraju troškovi naplate poreza što se postiže jeftinijim poreznim sustavom.

3.1. Porezni sustav Europske unije

Europska unija nema direktnu ulogu o prikupljanju poreza ili određivanju poreznih stopa. Svaka država članica samostalno odlučuje o iznosu poreza koje građani plaćaju, kao i o tome kako se prikupljeni porezi troše. Ipak, Europska unija nadzire nacionalna porezna pravila u određenim područjima kao što su potrošačke i poslovne politike Europske unije, kako bi omogućila sljedeće (Europska komisija, 2023):

- slobodan protok roba, usluga i kapitala unutar Europske unije na jedinstvenom tržištu,
- da poslovne aktivnosti u jednoj zemlji nemaju nepravednu prednost u odnosu na konkurenciju u drugim zemljama,
- da porezi ne diskriminiraju tvrtke, potrošače ili radnike iz drugih zemalja Europske unije.

Pri tome, Raić (2016) navodi kako u većini zemalja Europske unije porezni prihodi čine više od polovice ukupnog proračuna, a u nekim članicama nešto manje od toga što ovisi o stupnju ekonomske razvijenosti zemlje. Stoga, zemlje s višim ekonomskim razvojem imaju i veće poreze. Nadalje, zemlje članice se pridržavaju sličnog sustava oporezivanja pa su tako porezi kategorizirani kao izravni i neizravni. U svom radu, Raić (2016) naglašava da u slučaju izravnih poreza svaka država donosi vlastite odluke temeljem smjernica koje dolaze iz Unije, dok se na neizravne poreze utječe putem politika Europske unije.

Kako bi se olakšalo poduzećima i spriječilo narušavanje tržišnog natjecanja među njima, zemlje Europske unije su se složile uskladiti svoja pravila oporezivanja dobara i usluga radi omogućavanja slobodne prekogranične trgovine unutar jedinstvenog tržišta. Postoje posebni sporazumi koji koriste određenim područjima, kao što su porez na dodanu vrijednost (PDV), porez na električnu energiju i energente, alkohol i duhan. Osim toga, Europska unija uspostavlja suradnju sa zemljama članicama u cilju koordinacije ekonomskih politika, kao i poreza na dohodak i dobit. Svrha ovog nastojanja je osigurati učinkovitost i pravednost tih poreza da bi se potaknuo gospodarski rast. Ova koordinacija ima važnu ulogu u osiguravanju transparentnosti poreza koje plaćaju pojedinci koji se sele u neku drugu državu Europske unije ili poduzeća koja ulažu preko granica. Nadalje, ova vrsta suradnje pomaže u suzbijanju izbjegavanja i utaje poreza kao i dvostrukog oporezivanja (Europska komisija, 2023). Dvostruko oporezivanje se odnosi na situaciju kada se isti prihod i imovina oporezuju u više od jedne države pa tako Turković (2019) navodi da bi se eliminacijom dvostrukog oporezivanja unutar Europske unije postigla veća porezna pravičnost, stvorili bi se ravnopravni uvjeti za sve građane i poduzeća koji bi izbjegli nepošteno plaćanje poreznog tereta. Ovakav korak bi dodatno eliminirao prepreke koje se tiču poreza na prekograničnim razinama u Europskoj uniji, stvarajući okruženje za poticanje ulaganja i ekonomskog rasta.

3.2. Porezni sustav Republike Hrvatske

Porezni sustav Republike Hrvatske odnosi se na raznolik niz pravila i propisa koji uređuju načine na koje država prikuplja prihode kako bi osigurala financiranje različitih javnih usluga i potreba. Sastoji se od različitih poreznih oblika i nameta koji se primjenjuju na građane i poduzeća te koji imaju značajan utjecaj na svakodnevni život i poslovno okruženje. Temelji se na kombinaciji izravnih i neizravnih poreza koji su prikazani na sljedećoj slici.

Slika 1. Podjela izravnih i neizravnih poreza RH

Temeljni izravni porezi	Temeljni neizravni porezi
porez na dobit	porez na dodanu vrijednost
porez na dohodak	trošarine
prirezi porezu na dohodak	porez na promet nekretnina

Izvor: autorica preuzela gotovo grafičko rješenje iz: Kesner-Škreb i Kuliš, 2010. (preuzeto 12. lipnja 2023.)

Porez na dohodak, kako se već može shvatiti, jedan je od ključnih oblika oporezivanja u suvremenim poreznim sustavima. Ovaj porez se primjenjuje isključivo na fizičke osobe, bilo pojedinačno ili kao obitelj. Cilj poreza na dohodak je oporezivanje ukupnog prihoda koji ostvaruju fizičke osobe. U Hrvatskoj se oporezuje pet međusobno različitih vrsta dohodaka koje primaju fizičke osobe te se koristi progresivan sustav oporezivanja, odnosno, više poreza plaćaju osobe s višim dohotkom. Uz porez na dohodak, plaća se i prirez porezu na dohodak, odnosno posebni porez čija je svrha financiranje jedinica lokalne samouprave, a njegovu visinu određuje lokalna vlast, ističe Ostrički (2021). Pri tome, Zuber (2023) naglašava kako općine i gradovi nisu obvezni uvesti prirez, ali imaju mogućnost to učiniti. Uvođenje prireza preskaču većinom gradovi koji imaju značajne prihode iz drugih izvora poput poreza na promet nekretnina, komunalnih naknada te poreza na potrošnju. Porez na dohodak i prirez će biti detaljnije objašnjeni u idućim poglavljima.

Na ostvarenu dobit, trgovačka društva plaćaju porez na dobit. Porezna stopa za porezne obveznike čiji godišnji prihod ne prelazi 7,5 milijuna kuna iznosi 10%, a ukoliko je prihod jednak ili veći tom iznosu, primjenjuje se stopa od 18%. Porez na dodanu vrijednost (PDV) je oblik poreza na promet koji se obračunava u svim fazama proizvodno-prodajnog ciklusa, navodi Ostrički (2021). Ovaj porez se ne obračunava na ukupnu vrijednost proizvodnje, već samo na iznos dodane vrijednosti koja se oblikovala u toj fazi. Dodana vrijednost predstavlja vrijednost koju proizvođač dodaje inputima prije nego što ih proda kao nove proizvode. Obveznici PDV-a su osobe čija vrijednost pruženih usluga i isporučenih dobara prelazi 300 tisuća kuna i koji su registrirani za obavljanje poduzetničke djelatnosti. Porezna stopa PDV-a može biti 25%, 13% ili 5%.

Jedan od oblika poreza na promet su i trošarine, odnosno posebni porezi koji nisu u nadležnosti porezne, nego carinske uprave (Ostrički, 2021). Njima se oporezuje promet određenih proizvoda poput benzina, cigareta ili alkohola, a proizvođači ili uvoznici tih proizvoda su i porezni obveznici. U Hrvatskoj postoje trošarine na alkohol i alkoholna pića, duhanske prerađevine te energente i električnu energiju. Bejaković (2018) naglašava da nakon PDV-a, u državnom proračunu Republike Hrvatske, značajne prihode stvaraju trošarine, čime se postavljaju kao drugi najvažniji izvor financiranja. Prema tome, prihodi od trošarina i PDV-a čine polovicu ukupnih prihoda od poreza. Osim toga, trošarine su izrazito privlačne kao oblik oporezivanja te se jednostavno ubiru.

Ono što je posebno zanimljivo jest da svaka osoba koja je stekla nekretninu putem kupnje, nasljedstva ili na drugi način ima obvezu platiti porez na promet nekretnina, osim ako je ta nekretnina već obuhvaćena sustavom poreza na dodanu vrijednost. Dakle, ne dolazi do situacije u kojoj se plaćaju dva poreza na određenu nekretninu. Plaća se po stopi od 3%, a porezni obveznik je stjecatelj vlasništva nekretnine u Republici Hrvatskoj (Unić, 2022). Ostali porezi obuhvaćaju različite lokalne poreze poput županijskih, gradskih i općinskih, kao i doprinose za socijalno osiguranje i carine. Na sljedećoj slici prikazana je podjela poreza na različitim razinama vlasti.

Slika 2. Porezni prihodi na različitim razinama vlasti

Državni porezi	Županijski porezi	Općinski i gradski porezi
porez na dobit	porez na nasljedstva i darove	prirez porezu na dohodak
porez na dodanu vrijednost	porez na cestovna motorna vozila	porez na potrošnju
trošarine	porez na plovila	porez na kuće za odmor
	porez na automate za zabavne igre	porez na tvrtku i naziv
		porez na korištenje javnih površina

Izvor: autorica preuzela gotovo grafičko rješenje iz: Kesner-Škreb i Kuliš, 2010. (preuzeto 12. lipnja 2023.)

Osim podjele prikazane na priloženoj slici iznad, neki porezi se mogu svrstati i u zajedničke poreze, odnosno one koji jednim dijelom pripadaju državnom proračunu, a drugim dijelom lokalnim proračunima. Takvi porezi su, već ranije spomenuti, porez na dohodak koji se dijeli

između države, županije, grada i općine te porez na promet nekretnina koji se dijeli između države, grada i općine. Pored državnih poreza, oni porezi koji pripadaju u cijelosti državnom proračunu su i porezi na dobitke od igara na sreću i naknade za priređivanje igara na sreću. Također, postoji i naknada od utvrđene vrijednosti fonda nagradnih igara koja pripada Hrvatskom crvenom križu (Kesner-Škreb i Kuliš, 2010:14). Zanimljivo je, kako Korda (2023) objašnjava, da se iznosi u milijunima eura okreću u okviru igara na sreću koje organiziraju Hrvatska lutrija, kasina i kladionice, a u državnoj blagajni završava značajan udio prihoda. U slučaju loto igara na sreću koje organizira Hrvatska lutrija, oporezivanje je primjenjivo na sve nagrade koje prelaze iznos od 99,54 eura. Ovo oporezivanje se provodi uz primjenu četiri različite porezne stope: 10%, 15%, 20% i 30%, ovisno o visini dobitka. Nadalje ističe kako država prikuplja mjesečnu naknadu za organiziranje igara, koja iznosi 10% ukupne vrijednosti prikupljenih uplata, a polovina prihoda od naknada se odvaja s namjerom financiranja sportskih, kulturnih i humanitarnih organizacija.

4. Oporezivanje rada

Oporezivanje rada posebno je zanimljivo područje koje je predmet istraživanja ovog rada i potrebno ga je detaljnije objasniti. Naime, kako je i logično, ovi se porezi obično obračunavaju i plaćaju pri samom nastanku dohotka od rada. U Hrvatskoj je sustav takav da zaposleni građani primaju samo neto plaću na „svoje račune“ (pritom misleći na tekuće račune odabrane banke), dok u nekim drugim zemljama građani sami izračunavaju i plaćaju porez na dohodak i doprinose. Mnogi nemaju pravi uvid u strukturu i iznos poreza i doprinosa koji opterećuju njihov rad jer se proces obračuna i uplate vrši od strane poslodavca (iako su platne liste i dostupnost platnih lista zaposlenicima „zajamčene“). Dodatno, zasigurno je bitno naglasiti kako je, djelomično (a važno za istaknuti), prisutno relativno „ne poznavanje osnovnih pojmova“ između bruto i neto plaća ili osnova financijske pismenosti. Ono što pitanje oporezivanja rada čini još složenijim je što osim zaposlenih, postoje i samozaposleni pojedinci kao što su osobe koje se bave osobnim zanimanjima, poljoprivrednici i obrtnici, kao i mnogi koji obavljaju povremene poslove poput honorara ili ugovora o djelu. Moglo bi se reći kako je, pri tome, velika prednost što takvi pojedinci često angažiraju specijalizirani knjigovodstveni servis koji im onda pruža dodatnu podršku i informira ih o bitnim pitanjima, ali „honorari i ugovori o djelu“, poseban su izazov za već zaposlene osobe kojima je ovo „dodatan prihod“. U Hrvatskoj, najjednostavnije rečeno, porezi koji direktno oporezuju rad, kako ističu Šimović i Deskar-Škrbić (2019) su sljedeći:

- doprinosi za mirovinsko osiguranje (doprinosi zaposlenika),
- doprinosi za zdravstveno osiguranje (doprinosi poslodavca),
- porez na dohodak,
- prirez porezu na dohodak.

Kod obavljanja nesamostalnog rada, kako bi se možda bolje shvatilo, odnosno rada za kojeg radnici dobivaju plaće ostvarene obavljanjem posla kod poslodavca, Urban (2009) ističe da, nakon što poslodavci plate državi doprinose na plaću te time radnici iz bruto plaće plate doprinose iz plaće (iako to za njih čini, ustvari, poslodavac), dobiveni dohodak postaje osnova za oporezivanje rada, prvenstveno porezom na dohodak.

4.1. Dohodak kao polazna osnovica oporezivanja

Dohodak, uz potrošnju i imovinu jedan je od ključnih pokazatelja ekonomske snage te služi kao osnova za oporezivanje. Prema službenoj stranici Porezne uprave dohodak se može definirati

kao „razlika između primitaka proteklih u poreznom razdoblju i izdataka nastalih u istom poreznom razdoblju. Dohodak se može utvrđivati zajedničkim obavljanjem samostalne djelatnosti ili zajedničkim korištenjem imovine ili imovinskih prava“ (Porezna uprava, 2023). Pri tome, Mijatović (2007) tvrdi kako se u većini zemalja porez na dohodak određuje na temelju ukupnog dohotka, što se naziva takozvanim „sintetičkim“ porezom na dohodak. S njim se slažu i Šimović i Deskar-Škrbić (2019) koji ističu kako se u većini zemalja Europske unije različiti izvori dohotka sintetiziraju u ukupni dohodak i oporezuju zajedničkim progresivnim poreznim oblikom. Shodno tomu, svi dohoci se promatraju na isti način, bilo da se radi o dohotku od rada ili kapitala. Suprotno ovom sintetičkom porezu, moguć je i takozvani cedulaarni ili analitički porez kod kojeg se svaki pojedini izvor dohotka oporezuje na drugačiji način i to često uz pomoć drugog poreznog oblika. Primjerice, Šimović (2012) naglašava da je u Hrvatskoj do 1994. godine bio u primjeni analitički sustav oporezivanja u kojem su za svaku vrstu dohotka postojale posebne porezne stope i olakšice. Međutim, od kraja 20. stoljeća skandinavske zemlje su počele uvoditi dualni porez na dohodak koji je sve češće u primjeni. Takav porez podrazumijeva da se cijeli dohodak podijeli na dohodak od rada i kapitala, uključujući i dobit poduzeća. Samim time, dohoci od rada se oporezuju dodatnim progresivnim stopama kako bi se udovoljio zahtjev za pravednošću, dok se dohoci od kapitala oporezuju po jednoj proporcionalnoj stopi da bi se postigla neutralnost. Pri tome, kako Šimović i Deskar-Škrbić (2019) naglašavaju, u Hrvatskoj postoji neka vrsta hibridnog dualnog sustava koji ima elemente i sintetičkog i analitičkog poreza, gdje se putem jednog poreza na dohodak više vrsta dohodaka oporezuje na različite načine pa se tako razlikuje oporezivanje dohotka od kapitala i imovine te dohotka od rada (Šimović, Deskar-Škrbić, 2019).

Porez na dohodak u Hrvatskoj razlikuje pet izvora oporezivog dohotka: nesamostalni rad, samostalna djelatnost, drugi dohodak, kapital te imovina i imovinska prava. Dohodak od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti i drugi dohodak prepoznaju se kao dohodak od rada. Dohoci koje ostvaruju slobodna zanimanja, obrtnici i poljoprivrednici pripadaju dohotku od samostalne djelatnosti, dok su plaće i mirovine dio dohotka od nesamostalnog rada. Drugi dohodak se odnosi na dohotke od povremenog rada izvan radnog odnosa kao što su umjetnički honorari, autorski honorari i ugovori o djelu. Mjesečno se plaćaju predujmovi poreza na dohodak pri ostvarivanju bilo kojeg od ovih dohodaka od rada. Sljedeća tablica prikazuje stope poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj na godišnjoj i mjesečnoj razini u 2023. godini. U slučaju da je porezni obveznik putem predujmova platio više poreza nego što je trebao, ima pravo na povrat poreza prilikom godišnjeg obračuna. Međutim, ako je plaćeni iznos poreza

manji od ukupnog poreznog duga, porezni obveznik je dužan platiti razliku (Porezna uprava, 2023).

Tablica 1. Porezne osnovice i stope poreza na dohodak u RH 2023. godine

<i>STOPA</i>	<i>MJESEČNA OSNOVICA</i>	<i>GODIŠNJA OSNOVICA</i>
20%	do 3 981,69 eura (30 000,00 kn)	do 47 780,28 eura (360 000,00 kn)
30%	iznad 3 981,69 eura (30 000,00 kn)	iznad 47 780,28 eura (360 000,00 kn)

Izvor: izrada autorice prema podacima Porezne uprave, 2023.

Godišnja osnovica poreza na dohodak sastoji se od ukupnog iznosa dohotka od samostalne djelatnosti, nesamostalnog rada i drugog dohotka koji je umanjen za osobni odbitak i koji se ne smatra konačnim, osim ako je Zakonom propisano drugačije. Odabir odgovarajućeg koncepta oporezivanja dohotka pojedinca ovisi o osnovnim karakteristikama i kriterijima koje bi porez na dohodak trebao zadovoljiti te prvenstveno o ciljevima koji se žele postići oporezivanjem, ističu Šimović i Deskar-Škrbić (2019).

Bitno je naglasiti kako je Hrvatska prošla kroz nekoliko poreznih reformi i promjena tijekom godina. Značajna promjena u poreznim stopama poreza na dohodak dogodila se ne tako davne 2017. godine kada su, umjesto dotadašnje tri stope od 12%, 25% i 40%, uvedene dvije porezne stope od 24% i 36%. Godišnja porezna osnovica za stopu od 24% bila je do 210 000,00 kuna, a za stopu od 36% iznad tog iznosa. 2019. godine povećana je godišnja osnovica do 360 000,00 kuna za stopu od 24% te iznad toga za stopu od 36%. 2021. godine došlo je do smanjenja poreznih stopa, naime, viša stopa poreza na dohodak je smanjena na 30%, a niža na 20%, uz jednake osnovice (Ministarstvo financija, 2020). Te porezne stope su aktualne i u trenutku pisanja ovog diplomskog rada. Što se tiče porezne reforme koja je najavljena za 2024. godinu, Mujanović (2023) piše da se ukida prirez porezu na dohodak te da će jedinice lokalne samouprave imati ovlasti za utvrđivanje novih stopa poreza na dohodak. Konkretno, primjerice u Zagrebu, dosadašnja niža stopa od 20% može biti postavljena unutar raspona od 15% do 23,6%, dok viša stopa od 30% može biti postavljena unutar raspona od 25% do 35,4%. Osim, toga, prag za primjenu više stope poreza na dohodak se povećava s 47 780 eura na 50 400 eura. Također se uvodi i olakšica za prvi stup mirovinskog osiguranja koja smanjuje obvezu plaćanja ovog doprinosa za zaposlene s mjesečnom bruto plaćom od 1 300 eura. Olakšica iznosi 300

eura ukoliko je plaća manja ili jednaka 700 eura, a smanjuje se za 50 centi za svaki dodatni euro u bruto plaći. Prema tome, olakšica se potpuno ukida za bruto plaće od 1 300 eura. Urban, Bezeredi i Bratić (2023) ističu da se olakšicom za prvi stup mirovinskog osiguranja pomaže osobama s niskim dohotkom koje do sada nisu imale koristi od povećanja osobnih odbitaka i smanjenja poreznih stopa. Ipak, ovi autori upozoravaju kako će omogućavanje smanjenja stopa poreza na dohodak otvoriti prostor za dodatno smanjenje poreznog tereta koje će ponovno koristiti osobama s višim plaćama. Isto tako, moglo bi doći do značajnog pada prihoda od poreza na dohodak što je glavni izvor financiranja javnih usluga lokalnih jedinica. Bitno je naglasiti kako porezi uvijek obuhvaćaju samo dio skupina, a pri tome, logično je očekivati kako će veći obuhvat poreznim promjenama biti uočljiviji na skupinama „koje zarađuju više“, iako su promjene obično usmjerene na „sve“.

4.2. Socijalni doprinosi

Oblik izravnih poreza koji doprinose općem poreznom sustavu nazivaju se obvezni doprinosi za socijalno osiguranje. Oni čine osnovni izvor prihoda koji se koristi za financiranje mirovinskog i zdravstvenog osiguranja. Prema Zakonu o doprinosima (NN 106/18) vrste obveznih doprinosa za socijalno osiguranje u Hrvatskoj su:

- doprinos za obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti (I. stup),
- doprinos za obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje (II. stup), te
- doprinos za obvezno zdravstveno osiguranje.

Doprinosi za socijalno osiguranje se prikupljaju putem dva izvora – dio se oduzima iz plaće zaposlenika, dok se drugi dio tereti na poslodavca. Zaposlenik snosi teret doprinosa za mirovinsko osiguranje, a poslodavac za zdravstveno osiguranje. Doprinosi su, poput poreza, oblici javnih davanja koji se plaćaju državi, no ključna razlika između njih je što doprinosi imaju unaprijed određenu namjenu trošenja, dok porezi nemaju. Na primjer, osoba koja plaća doprinos za zdravstveno osiguranje zna da se ta sredstva koriste za pružanje zdravstvenih usluga, dok s druge strane, kada plaća porez na dohodak, osoba ne zna hoće li ta sredstva ići za izgradnju cesta ili možda nacionalnu obranu, objašnjavaju Kesner-Škreb i Kuliš (2010).

Pri tome, mirovinski sustav u Hrvatskoj se temelji na tri stupa nakon reforme koja je uvedena 2002. godine. Prvi i drugi stup mirovinskog osiguranja su obvezni, dok je treći stup dobrovoljan

(Šimović, Deskar-Škrbić, 2019). Prvi stup, poznat i kao stup generacijske solidarnosti, podrazumijeva to da pojedinci koji su zaposleni uplaćuju doprinose za mirovinsko osiguranje iz kojih se potom isplaćuju mirovine trenutnim korisnicima mirovinskih prava. Prvi stup se također financira i iz državnog proračuna, ne samo iz doprinosa. Stopa doprinosa za prvi stup iznosi 15% bruto plaće te se uplaćuje u Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Drugi stup se temelji na individualnoj kapitaliziranoj štednji što znači da se radi o osobnoj imovini kojom se ostvaruje neki prinos od ulaganja prilikom uplate u odabrani obvezni mirovinski fond. Osobe same biraju u koji će mirovinski fond uplaćivati 5% svoje bruto plaće, koliko iznosi stopa ovog stupa mirovinskog osiguranja (HANFA, 2019). Šimović i Deskar-Škrbić (2019) naglašavaju da su pojedinci koje nije zahvatila reforma iz 2002. godine članovi samo prvog stupa mirovinskog osiguranja pa uplaćuju svih 20% doprinosa. Što se tiče trećeg stupa koji također označava individualnu kapitaliziranu štednju, građani sami odlučuju hoće li se dodatno osigurati, a u dobrovoljne mirovinske fondove, koje sami biraju, uplaćuju premije dodatnog osiguranja (HANFA, 2019). Prilikom obračuna poreza na dohodak, ove premije se priznaju kao porezne olakšice, navode Šimović i Deskar-Škrbić (2019). Mirovine se u Hrvatskoj svake godine usklađuju dva puta, 1. siječnja i 1. srpnja, a od 1. srpnja 2023. godine aktualna vrijednost mirovine, radi utvrđivanja i usklađivanja mirovine, iznosi 11,77 eura te su mirovine usklađene za 8,42%. Radi se o najvećoj stopi usklađivanja od 1999. godine, ističe HZMO (2023). Usklađivanjem se pokušava „očuvati“ vrijednost mirovine u skladu s promjenama u troškovima života ili drugim ekonomskim faktorima. Drugim riječima, usklađivanje omogućuje umirovljenicima da održe svoj standard života tijekom vremena, čak i kada cijene roba i usluga rastu.

U Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje uplaćuju se sredstva od obveznog zdravstvenog osiguranja koje poslodavci plaćaju za svoje zaposlenike ili samozaposleni za sebe po stopi od 16,5%. Sustav obveznog zdravstvenog osiguranja osigurava prava i obveze za sve osigurane osobe prema načelima jednakosti, solidarnosti i uzajamnosti. Svi građani koji imaju prebivalište u Republici Hrvatskoj, kao i svi stranci sa stalnim boravištem u Republici Hrvatskoj, dužni su se osigurati obveznim zdravstvenim osiguranjem s obzirom na odredbe Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, osim ako posebnim zakonom nije drugačije propisano. Građani, na temelju tog osiguranja, imaju pravo na novčane naknade te zdravstvenu zaštitu. Također, pružaju se i prava u slučaju ozljeda na radu te profesionalnih bolesti (HZZO, 2023). Osim tog obveznog osiguranja, Šimović i Deskar-Škrbić (2019) ističu da građani, ako žele, imaju mogućnost uplate premije za dopunsko zdravstveno osiguranje kako bi si mogli osigurati

dodatno pokrivanje zdravstvenih troškova. Kao i kod mirovinskog osiguranja, premije se priznaju kao porezne olakšice. Nadalje, kako tvrde ovi autori, do 2018. godine bila su još dva obvezna doprinosa – doprinos za osiguranje u slučaju nezaposlenosti po stopi od 1,7% i doprinos za slučaj ozljede na radu i profesionalne bolesti po stopi od 0,5%. Ovi doprinosi su ukinuti poreznim izmjenama te je doprinos za zdravstveno osiguranje povećan s prethodnih 15% na 16,5%.

Nakon što su razjašnjeni koncepti obveznog mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, sada je važno shvatiti na koji se način ovi doprinosi obračunavaju. Bruto plaća je uvijek osnovica za obračun doprinosa, a prema Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja (NN 1/2023) koju donosi Ministarstvo financija, prosječna mjesečna bruto plaća u Hrvatskoj za 2022. godinu iznosila je 1 367,18 eura (10 301,00 kn). Za obračun doprinosa od mirovinskog osiguranja propisana je minimalna i maksimalna osnovica. Minimalna mjesečna osnovica iznosi 519,53 eura, a maksimalna 8 203,08 eura. Te se osnovice dobiju kada se pomnoži prosječna plaća i pripadajući koeficijent – 0,38 za minimalnu i 6 za maksimalnu osnovicu. Za obračun doprinosa kod drugog dohotka primjenjuju se snižene stope. Za zdravstveno osiguranje stopa iznosi 7,5% kao i za prvi stup mirovinskog osiguranja, dok je za drugi stup stopa 2,5%. Obračun doprinosa kod samostalnih djelatnosti se također temelji na osnovicama koje se određuju pripadajućim koeficijentima. Te osnovice se razlikuju prema vrsti samostalne djelatnosti, a propisane su u ranije navedenoj Naredbi (Naredba o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja za 2023. godinu, NN 1/2023).

Svaka zemlja članica u Europskoj uniji ima vlastite zakone o socijalnom osiguranju te su prava i obveze jednake za sve radnike u određenoj zemlji bez obzira na to jesi li to domaći ili strani radnici. Kako bi se osiguralo osobama koje odlaze u drugu zemlju članicu da ne izgube svoje pravo na socijalno osiguranje, nacionalni sustavi usklađeni su s propisima Europske unije te se tako omogućuje tim osobama da uvijek budu informirane o zakonima pojedine države koji se primjenjuju na njih. Osoba mora plaćati svoje socijalne doprinose samo u jednoj državi u kojoj se u određenom trenutku na nju primjenjuju zakoni o socijalnom osiguranju kako je određeno propisima Europske unije. Drugim riječima, doprinosi moraju biti plaćeni u državi u kojoj osoba radi kao zaposlenik ili kao samozaposlena osoba, dakle, nije važno gdje je sjedište poslodavca ili gdje osoba živi. Radnici koji su na razdoblje kraće od dvije godine poslani u inozemstvo plaćaju doprinose u državi iz koje su poslani te zadržavaju svoje socijalno osiguranje. Također, postoje i posebni propisi koji određuju kojoj se zemlji plaćaju doprinosi za osobe koje rade istovremeno u više od jedne države (Your Europe, 2023). Primjerice,

Mazzeschi (2022) piše da ako osoba radi u dvije ili više zemalja Europske unije, ali značajan dio svog rada obavlja u zemlji prebivališta, tada je ta osoba obuhvaćena socijalnim osiguranjem u zemlji u kojoj živi. Značajan dio rada se odnosi na najmanje 25% radnog vremena i/ili prihoda. S druge strane, ako zaposlena osoba ne obavlja značajan dio rada u zemlji prebivališta, osigurana je u zemlji u kojoj se nalazi sjedište poslodavca.

4.3. Osobne okolnosti i olakšice

4.3.1. Osobni odbitak

Osobne olakšice u Hrvatskoj se mogu očitovati kroz uporabu osobnog odbitka koji se povećava za uzdržavane članove obitelji i djecu, a sam osobni odbitak je neoporezivi dio dohotka koji ima ulogu smanjivanja porezne osnovice. 331,81 euro iznosi osnovica osobnog odbitka, a kada se taj iznos pomnoži s koeficijentom 1,6 dobije se mjesečni osnovni osobni odbitak koji iznosi 530,90 eura i na koji ima pravo svaki porezni obveznik. Dakle, pošto porezni obveznici imaju pravo na 12 osobnih odbitaka, godišnja svota iznosi 6 370,80 eura (Porezna uprava, 2023). U tablici 2 prikazani su osobni odbitak, koeficijenti te uvećanja na mjesečnoj i godišnjoj razini.

Tablica 2. Osobni odbitak u Hrvatskoj u 2023. godini

OSOBNİ ODBITAK	KOEFICIJENT	MJESEČNA SVOTA	GODIŠNJA SVOTA
Osnovni osobni odbitak	1,6	530,90 eura (4 000,00 kn)	6 370,80 eura (48 000,00 kn)
Uzdržavani članovi uže obitelji i bivši bračni drug za kojeg se plaća alimentacija	0,7	232,27 eura (1 750,00 kn)	2 787,24 eura (21 000,00 kn)
Prvo dijete	0,7	232,27 eura (1 750,00 kn)	2 787,24 eura (21 000,00 kn)
Drugo dijete	1,0	331,81 eura (2 500,00 kn)	3 981,72 eura (30 000,00 kn)
Treće dijete	1,4	464,53 eura (3 500,00 kn)	5 574,36 eura (42 000,00 kn)
Četvrto dijete	1,9	630,44 eura (4 750,00 kn)	7 565,28 eura (57 000,00 kn)

Peto dijete	2,5	829,53 eura (6 250,00 kn)	9 954,36 eura (75 000,00 kn)
Šesto dijete	3,2	1 061,79 eura (8 000,00 kn)	12 741,48 eura (96 000,00 kn)
Sedmo dijete	4,0	1 327,24 eura (10 000,00 kn)	15 926,88 eura (120 000,00 kn)
Osmo dijete	4,9	1 625,87 eura (12 250,00 kn)	19 510,44 eura (147 000,00 kn)
Deveto dijete	5,9	1 957,68 eura (14 750,00 kn)	23 492,16 eura (177 000,00 kn)
Invalidnost manja od 100%			
poreznog obveznika i svakog uzdržavanog člana uže obitelji i djeteta	0,4	132,72 eura (1 000,00 kn)	1 592,64 eura (12 000,00 kn)
Invalidnost po jednoj osnovi 100% i/ili korištenje prava na osobnu invalidninu poreznog obveznika i svakog uzdržavanog člana uže obitelji i djeteta			
	1,5	497,72 eura (3 750,00 kn)	5 972,64 eura (45 000,00 kn)

Izvor: izrada autorice prema podacima Porezne uprave, 2023.

Ukoliko postoje uzdržavani članovi obitelji poput djece ili supružnika, osnovni osobni odbitak se može povećati. Izračun osobnog odbitka se provodi na način da se osnovica osobnog odbitka pomnoži sa odgovarajućim koeficijentima prikazanim u prethodnoj tablici (Porezna uprava, 2023). Mujanović (2023) naglašava da je za 2024. godinu najavljeno povećanje osnovnog osobnog odbitka sa sadašnjih 530,90 eura na 590 eura. Osim toga, ukida se i osnovica osobnog odbitka pa će se shodno tomu pripadajući koeficijenti množiti sa osnovnim osobnim odbitkom, a ne osnovicom. U posljednjih nekoliko godina došlo je do povećanja osobnog odbitka u Hrvatskoj što dovodi do toga da porezni obveznici s niskim plaćama uopće ne plaćaju porez na dohodak, ističu Šimović i Deskar-Škrbić (2019). Stoga se, zbog niske plaće, nerijetko događa da je preostali dio dohotka manji od iznosa osobnog odbitka nakon plaćanja doprinosa. Osobni odbitak igra ključnu ulogu u određivanju porezne obveze jer povećanje osobnog odbitka rezultira smanjenjem iznosa poreza koji se mora platiti. Tako, primjerice, Petrović (2023)

smatra da smanjenje poreznog tereta vodi ka većoj financijskoj stabilnosti poreznih obveznika. Također, osobni odbitak pridonosi pravednijem oporezivanju jer uzima u obzir financijsku situaciju svakog poreznog obveznika. Iznos osobnog odbitka se može razlikovati među zemljama te ga uglavnom određuje porezna uprava. Pri izračunu godišnjeg poreza na dohodak, u mnogim zemljama članicama Europske unije, primjenjuju se nestandardne olakšice koje su postojale i u Hrvatskoj do polovine 2010. godine. Bez obzira na izvor dohotka koji su ostvarili, svi porezni obveznici su imali pravo na dodatni osobni odbitak koji je maksimalno iznosio 12 tisuća kuna godišnje, a mogao se ostvariti putem godišnje porezne prijave te se odnosio na, primjerice, posebne zdravstvene usluge, plaćene kamate po kreditu i slično (Šimović, Deskar-Škrbić, 2019).

4.3.2. Ostale olakšice

Neki primici nisu podložni oporezivanju poput državnih nagrada, socijalnih potpora, mirovina koje nakon smrti roditelja dobivaju djeca, udžbenika za učenike, veliki dio nasljedstva, prodaje osobne imovine te mnogi drugi primici. Osim toga, postoje odredbe o paušalnom oporezivanju za osobe koje se bave poljoprivredom ili imaju obrt. Takvo oporezivanje je moguće ukoliko obrtnici nisu obveznici poreza na dodanu vrijednost te ako imaju godišnje prihode manje od 39 816,85 eura (300 000 kn). Razlikuje se pet razina paušalnog poreza čija se visina temelji na visini prihoda koji obrtnik ostvari godišnje. Paušalno oporezivanje je povoljnije i zbog toga što obrtnici plaćaju nešto niže doprinose u odnosu na obveznike poreza na dohodak (Porezna uprava, 2023).

Prije tri godine je uvedena i jedna olakšica za mlade osobe do 30 godina starosti koja se može smatrati jednom od demografskih mjera. Naime, osobe do 25 godina imaju pravo na 100% smanjenja obveza poreza na dohodak na temelju plaće do godišnjeg iznosa od 47 780,28 eura (360 000,00 kn), dok se osobama do 30 godina ta obveza smanjuje za 50%. Također, 50% poreza se umanjuje i osobama koje imaju prebivalište i boravište u Gradu Vukovaru i na ostalim potpomognutim područjima (Porezna uprava, 2023). Osim toga, u članku 42. Zakona o porezu na dohodak, hrvatski ratni invalidi iz Domovinskog rata su oslobođeni od obveze plaćanja poreza na dohodak od nesamostalnog rada, a isto tako, članovi obitelji hrvatskih branitelja, koji su smrtno stradali, bili zatočeni ili nestali, također imaju pravo na određene olakšice.

4.4. Prirez porezu na dohodak

Prirez predstavlja dodatni porez koji se plaća na porez na dohodak i namijenjen je financiranju lokalnih samouprava. Iako prirez nije obavezan, općine i gradovi mogu propisati njegovo plaćanje obveznicima poreza na dohodak koji žive na njihovom području. Predmet oporezivanja prireza je iznos poreza na dohodak koji je obveznik platio. Prihod od prireza porezu na dohodak je u vlasništvu općine ili grada na čijem području obveznik prireza ima prebivalište ili boravište (Šimović, Deskar-Škrbić, 2019). Stope prireza za 2023. godinu su sljedeće (Zuber, 2023):

- do 10% za općine,
- do 12% za gradove s manje od 30 000 građana,
- do 15% za gradove s više od 30 000 građana,
- do 18% za Grad Zagreb.

Ima dosta gradova i općina u Hrvatskoj koji nisu propisali prirez, a ima i onih koji ga nisu propisali po najvišim stopama. Veći gradovi imaju i veće financijske zahtjeve pa su obično oni uveli najviše stope prireza. Što se plaća prirez po većoj stopi, to će neto plaća biti manja jer to utječe na ukupni iznos porezne obveze.

Kako je već ranije navedeno, od 2024. godine se ukida prirez pa će svaki grad i općina samostalno određivati stope poreza na dohodak. Primjerice, općine koje imaju prirez do 10%, nižu poreznu stopu mogu odrediti u rasponu od 15% do 22%, a višu od 25% do 33%. Što se tiče gradova s manje od 30 000 stanovnika, nova reforma im omogućava da odrede porez na dohodak u rasponu od 15% i 22,4% za nižu stopu i između 25% i 33,6% za višu stopu. Veći gradovi imaju mogućnost biranja između 15% i 23% za nižu stopu i između 25% i 34,5% za višu stopu poreza. Općine i gradovi su dužni odrediti stopu poreza na dohodak tijekom četvrtog kvartala ove 2023. godine te ju do kraja godine objaviti u Narodnim novinama (Mujanović, 2023). Ukidanje prireza i uvođenje novih stopa poreza na dohodak bi trebalo porezno rasteretiti plaće kao i povećanje osobnog odbitka te smanjenje opterećenja bruto primanja prilikom plaćanja doprinosa za prvi mirovinski stup. Također, naglasak je na rast plaća onima s nižim dohocima, dok će oni s višim primanjima manje osjetiti olakšanje u oporezivanju plaća (IUS-INFO, 2023).

4.5. Porez na dohodak

Porez na dohodak je izravni porez koji se plaća na dohodak koji tijekom godine ostvaruju građani. Određuje se oduzimanjem osobnih okolnosti i olakšica te propisanih troškova od ukupnog ostvarenog dohotka, nakon čega se rabe progresivne porezne stope koje su prethodno prikazane tablicom 1. Fizička osoba koja ostvaruje dohodak je obveznik poreza na dohodak. Osim toga, porezni obveznici mogu biti hrvatski državljani i stranci. Hrvatski državljani ili rezident je osoba s prebivalištem ili boravištem u Hrvatskoj, dok je stranac ili nerezident osoba koja ostvaruje dohodak u Hrvatskoj, ali nema prebivalište ili boravište u zemlji (Kesner-Škreb, Kuliš, 2010:27). Kao i kod ostalih poreza, Europska unija ne određuje osnovice i stope poreza na dohodak, već to propisuje svaka zemlja članica sama za sebe. Način na koji se utvrđuje porezna obveza poreza na dohodak prikazuje sljedeća slika.

Slika 3. Način utvrđivanja porezne obveze

$$\begin{array}{rcl} & \text{PRIMICI} & \\ - & \text{IZDACI} & \\ \hline = & \text{DOHODAK} & \\ - & \text{OSOBNI ODBITAK} & \\ - & \text{OSOBNI GUBITAK} & \\ \hline = & \text{POREZNA OSNOVICA} & \\ \times & \text{POREZNE STOPE} & \\ \hline = & \text{POREZ NA DOHODAK} & \\ \times & \text{stopa prireza} & \\ = & \text{PRIREZ porezu na dohodak} & \end{array}$$

Izvor: izrada autorice prema Javorović, M., 2015.

Najveći i najznačajniji izvor dohotka koji se oporezuje je primanje plaće i mirovine odnosno dohodak od nesamostalnog rada pa će primjer oporezivanja rada biti prikazan u nastavku. Primjer obračuna mjesečne plaće iskazan je u eurima, a kao temelj je uzeta minimalna bruto plaća za 2023. godinu koja iznosi 700,00 eura odnosno 5 274,15 kn (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava i socijalne politike, 2023). Prirez se obračunava po stopi od 13% jer je plaća ostvarena u Osijeku.

Tablica 3. Primjer obračuna mjesečne plaće u eurima, 2023. godine

	Primjer X	Primjer Y
1. Bruto plaća	700,00	700,00
2. Doprinosi za mirovinsko osiguranje (a+b)	140,00	140,00
a) I. stup – 15%	105,00	105,00
b) II. Stup – 5%	35,00	35,00
3. Dohodak (1-2)	560,00	560,00
4. Osobni odbitak	530,90	763,17
5. Porezna osnovica (3-4)	29,10	0,00
6. Porez na dohodak (a+b)	5,82	0,00
a) 20% do 3 981,69 eura	5,82	0,00
b) 30% iznad 3 981,69 eura	0,00	0,00
7. Prirez (6*13%)	0,76	0,00
8. Porez na dohodak i prirez	6,58	0,00
9. Neto plaća (3-8)	553,42	560,00
10. Doprinosi za zdravstveno osiguranje (1*16,5%)	115,50	115,50
11. Ukupni trošak (1+10)	815,50	815,50

Izvor: izrada autorice prema RRiF-ov kalkulator plaće, 2023.

Oba primjera u tablici 3 imaju jednaku bruto plaću, no razlika je u tome što osoba u primjeru X ima samo osnovni osobni odbitak, a osoba u primjeru Y uzdržava i jednog člana obitelji. Prema tome se može vidjeti kako osobni odbitak utječe na mjesečnu neto plaću. Osoba u primjeru Y ne plaća porez na dohodak jer je osobni odbitak veći od dohotka pa je tako i neto plaća nešto veća od one u primjeru X.

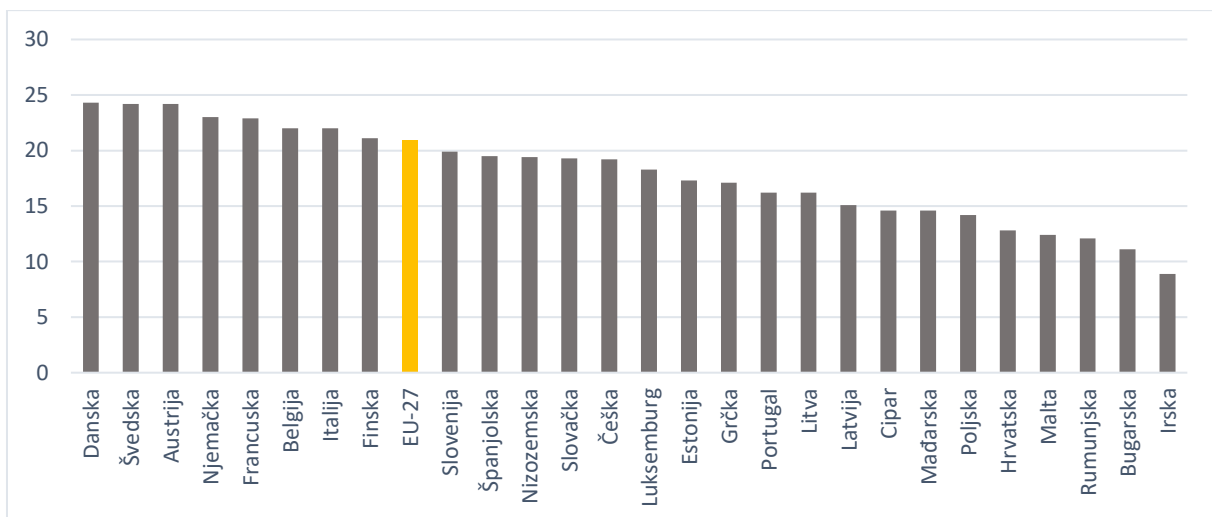
Na kraju svake godine provodi se godišnji obračun svih dohodaka od rada pa tako osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost određuju godišnji dohodak putem porezne prijave, dok Porezna uprava izdaje rješenje za osobe koje obavljaju nesamostalan rad. Ako osoba redovito prima istu mjesečnu plaću i nema druge dohotke, njezin godišnji porez bit će jednak mjesečnim predujmovima koje je platila. Međutim, ako osoba ostvaruje drugi dohodak, to će utjecati na drugačiji obračun poreza pri čemu se uzima jedna stopa od 20% za obračun predujma (Šimović, Deskar-Škrbić, 2019).

5. Analiza poreznog opterećenja rada u RH i EU

U ovom poglavlju analizirat će se porezno opterećenje rada u Republici Hrvatskoj i ostalim zemljama članicama Europske unije. U analizu će biti uključeni pokazatelji kao što su udio poreza na rad u BDP-u, prosječna gornja stopa poreza na dohodak, porezni klin te implicitna stopa poreza na rad. Osim toga, bit će opisani socijalni doprinosi zemalja članica koji igraju važnu ulogu u porezima na rad.

5.1. Udio poreza na rad u BDP-u

Udio ukupnih poreza na rad u BDP-u je mjera poreznog opterećenja rada koja pokazuje koliko se postotno BDP-a stvara iz poreza na rad što uključuje sve poreze koji izravno opterećuju plaće. Ova mjera pruža uvid u važnost poreza na rad u nacionalnom gospodarstvu. Visoki udio može ukazivati na značajnu ovisnost države o porezima na rad (Europska komisija, 2021). Prema podacima o poreznim kretanjima koje donosi Europska komisija (2023) te koji uključuju podatke o poreznim prihodima do 2021. godine, u 2021. godini porezi na rad u Hrvatskoj iznosili su 12,8% BDP-a što je daleko ispod prosjeka Europske unije koji je iznosio 20,9% (grafikon 1). Hrvatska je među zemljama koje više prihoda prikupljaju kroz oporezivanje potrošnje pa je zato udio poreza na rad nešto niži što je prikazano idućim grafikonom.

Grafikon 1. Porez na rad kao % BDP-a u EU u 2021. godini

Izvor: izrada autorice prema podacima Europske komisije, 2023.

Razvijenije države poput Danske, Švedske, Austrije, Njemačke, Francuske, Belgije, Italije ili Finske imaju porezne sustave orijentirane na dohodak, pri čemu glavni izvor ekonomske snage

proizlazi iz prihoda od rada. Njihovo porezno opterećenje rada je visoko u usporedbi sa zemljama kao što su Hrvatska, Malta, Rumunjska, Bugarska i Irska. Udio poreza na rad u BDP-u se mijenja tijekom vremena uslijed promjena poreznih politika i ekonomskih uvjeta. Nadalje, u nastavku se analizira porez na rad u Europskoj uniji za razdoblje od 2011. do 2021. godine (tablica 4). Ovo se razdoblje analiziralo kako bi se prikazala situacija po pitanju poreza na rad, ali i prikazao eventualni utjecaj pandemijsko-postpandemijskog razdoblja, koje, kao što se može uočiti, nije značajnije utjecalo na samu situaciju. Štoviše, može se uočiti kako je porez na rad relativno stabilna kategorija, ako se promatraju ovi podaci.

Tablica 4. Porez na rad kao % BDP-a u EU u razdoblju 2011.-2021. godine

<i>ZEMLJA</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>Razlika 2021/2011 (pb)</i>
<i>Austrija</i>	23,1	23,6	24,2	24,4	24,4	23,3	23,2	23,5	23,7	24,2	24,2	1,1
<i>Belgija</i>	24,2	24,2	24,4	24,2	23,7	22,6	22,6	22,4	22,0	22,9	22,0	-2,2
<i>Bugarska</i>	8,4	8,5	9,3	9,8	9,8	9,9	10,4	10,9	11,1	11,5	11,1	2,7
<i>Cipar</i>	11,3	11,5	10,8	11,4	11,5	11,2	11,5	11,7	13,4	14,3	14,6	3,3
<i>Češka</i>	17,3	17,5	17,5	17,6	17,2	17,8	18,2	19,0	19,2	20,2	19,2	1,9
<i>Danska</i>	22,8	22,9	24,4	25,5	23,7	23,0	23,0	22,9	23,3	24,2	24,3	1,5
<i>Estonija</i>	16,4	16,1	16,2	16,3	16,6	16,8	16,8	16,7	16,9	17,7	17,3	0,9
<i>Finska</i>	21,4	22,2	22,3	22,6	22,4	22,5	21,3	21,0	21,0	20,6	21,1	-0,3
<i>Francuska</i>	22,5	23,1	23,9	24,1	24,0	24,0	24,1	24,1	23,1	23,4	22,9	0,4
<i>Grčka</i>	13,8	15,9	14,7	14,6	14,7	15,4	16,3	16,6	16,4	17,4	17,1	3,3
<i>Hrvatska</i>	14,4	14,4	14,3	14,8	14,1	13,6	13,3	13,5	13,4	13,8	12,8	-1,6
<i>Irska</i>	12,7	12,8	12,8	12,7	9,8	10,1	9,6	9,5	9,5	8,8	8,9	-3,8
<i>Italija</i>	21,1	21,6	21,6	21,3	21,1	20,6	20,7	20,9	21,5	22,3	22,0	0,9
<i>Latvija</i>	14,2	13,9	13,8	13,8	13,6	13,8	14,3	14,4	15,0	15,3	15,1	0,9
<i>Litva</i>	13,5	13,2	13,3	13,6	14,3	14,8	14,7	15,4	15,4	15,8	16,2	2,7
<i>Luksemburg</i>	16,4	16,6	16,9	16,7	16,9	16,9	17,1	17,9	18,4	18,8	18,3	1,9
<i>Mađarska</i>	17,1	18,4	18,0	17,7	17,7	18,2	17,5	16,9	16,6	16,2	14,6	-2,5
<i>Malta</i>	10,8	10,8	10,9	10,6	9,9	10,5	10,4	10,9	10,9	12,2	12,4	1,6
<i>Nizozemska</i>	20,0	20,4	20,4	20,0	20,0	20,2	20,1	19,7	19,5	20,5	19,4	-0,6
<i>Njemačka</i>	20,8	21,4	21,6	21,6	21,7	22,0	22,2	22,6	23,0	23,3	23,0	2,2
<i>Poljska</i>	12,2	12,7	13,3	13,3	13,3	13,7	13,8	14,1	14,2	14,3	14,2	2,0
<i>Portugal</i>	13,3	12,7	14,7	14,8	14,8	14,5	14,4	14,6	14,8	16,3	16,2	2,9

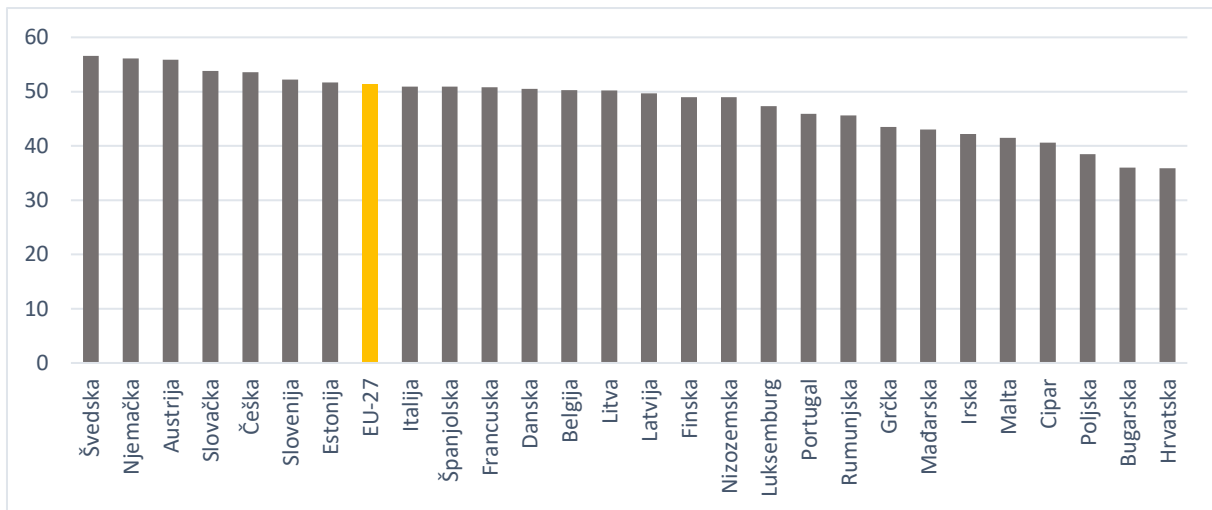
<i>Rumunjska</i>	10,6	10,6	11,1	10,8	10,3	10,2	10,8	12,1	12,0	12,8	12,1	1,5
<i>Slovačka</i>	14,6	14,9	16,0	16,2	16,5	17,3	17,8	18,1	18,5	18,9	19,3	4,7
<i>Slovenija</i>	19,4	19,6	18,8	18,5	18,6	18,8	18,7	18,9	18,9	20,1	19,9	0,5
<i>Španjolska</i>	16,8	16,8	16,6	16,8	16,3	16,2	16,4	16,8	17,5	19,9	19,5	2,7
<i>Švedska</i>	24,1	24,8	25,0	24,6	24,5	25,6	25,7	25,6	24,9	24,6	24,2	0,1
<i>EU 27</i>	20,0	20,5	20,8	20,8	20,5	20,6	20,6	20,7	20,7	21,3	20,9	0,9

Izvor: izrada autorice prema podacima Europske komisije, 2023.

Zemlja koja ima najveći udio poreznih prihoda od rada u BDP-u u 2021. godini je Danska s iznosom od 24,3%, dok najmanji ima Irska s iznosom od 8,9% BDP-a. Najveći porast u 2021. godini u odnosu na 2011. ostvarila je Slovačka sa 4,7 postotnih bodova, a slijede ju Cipar i Grčka sa 3,3 postotna boda. Kada se pogleda druga strana, Irska je zemlja koja je imala najveći pad u udjelu BDP-a, a iznosio je 3,8 postotnih bodova. Prihodi od poreza na rad na razini cijele Europske unije porasli su za 0,9 postotnih bodova u 2021. godini u odnosu na 2011. godinu, no kada se pogleda 2020. godina ostvaren je pad od 0,4 postotna boda. Hrvatska je tijekom ovih 10 godina u konstantnom padu, osim 2014. godine kada je imala udio od 14,8% BDP-a što je za 2 postotna boda više nego 2021. godine. Postoji mnogo razloga zašto porezni prihodi variraju iz godine u godinu. Općenito, ključni uzroci varijacija su promjene u ekonomskoj aktivnosti što uključuje razinu zaposlenosti, prodaju proizvoda i usluga i slično. Također, važne su i promjene u poreznom zakonodavstvu koje obuhvaćaju porezne stope, porezne osnovice, pragove, izuzeća i ostalo. Stoga, oba ova faktora utječu kako na prihode tako i na promjene u razini BDP-a (Eurostat, 2023). Osim analize udjela poreza na rad u BDP-u, razmotrit će se i analiza udjela poreza na rad u ukupnim porezima koja će omogućiti razumijevanje toga kako porezi na rad čine značajan dio ukupnih poreznih prihoda zemalja članica Europske unije.

5.1.1. Udio poreza na rad u ukupnim porezima

Kao što je već ranije spomenuto, u nekim zemljama porez na rad može biti jedan od glavnih izvora prihoda za državni proračun i stoga može predstavljati značajan udio u ukupnim porezima. Udio poreza na rad u ukupnim porezima može znatno varirati među zemljama ovisno o poreznom sustavu. Prema tome, sljedećim grafikonom prikazan je udio poreza na rad u ukupnim porezima u 2021. godini u zemljama članicama Europske unije.

Grafikon 2. Porezi na rad kao % ukupnih poreza u EU u 2021. godini

Izvor: izrada autorice prema podacima Europske komisije, 2023.

Porezna politika svake pojedine zemlje i njezini ciljevi u pogledu poreznih prihoda i socijalne politike utječu na to da u nekim zemljama članicama porezi na rad čine veći udio u ukupnim porezima. Stoga, Švedska, Njemačka, Austrija, Slovačka, Češka, Slovenija i Estonija prednjače po tom pitanju te su iznad prosjeka Europske unije gdje porezi na rad iznose 51,4% ukupnih poreza. Hrvatska je po ovom pitanju zadnja sa 35,9% poreza na rad u ukupnim porezima, a prate ju Bugarska s 36% te Poljska s 38,5%. U ovim zemljama veći udio u ukupnim porezima imaju porezi na potrošnju. U konačnici, struktura poreza svake zemlje odražava njezine specifične ciljeve i vrijednosti u okviru porezne politike, a različiti pristupi rezultiraju i različitim udjelima poreza na rad u ukupnim porezima. Također, postoji povezanost između udjela poreza na rad u ukupnim porezima i stopa poreza na dohodak, pri čemu zemlje s visokim udjelom poreza na rad primjenjuju više stope poreza na dohodak. Stope poreza na dohodak će biti detaljnije objašnjene u nastavku.

5.2. Porezne stope poreza na dohodak

Porezne stope na dohodak unutar Europske unije nisu ujednačene među svim zemljama članicama, a čime se svakako narušava „želja za harmonizacijom“ ekonomskih politika Europske unije. Pri tome, upravo je u ovakvom području evidentna svojevrsna „porezna konkurencija“ između zemalja članica Europske unije, što dovodi u pitanje vjerodostojnost „ujedinjeni u različitosti“ – odnosno, naglašava ju. Svaka zemlja članica samostalno određuje stopu poreza na dohodak i neovisno raspolaže prikupljenim prihodima. Nicholson (2022) ističe kako različite zemlje primjenjuju različite pristupe, poput proporcionalnih stopa ili kliznih

ljestvica kako bi odredile visinu poreza na dohodak. U većini zemalja Europske unije, porezni sustav na dohodak je progresivan ili marginalan, što znači da se stopa poreza na dohodak povećava ili smanjuje prema ostvarenim prihodima. Ovaj pristup omogućuje pravednu raspodjelu poreznog tereta, gdje oni s većim prihodima plaćaju veći udio poreza. Sljedećom tablicom prikazane su porezne stope poreza na dohodak te oporezivi dohoci na koje se primjenjuju pojedine stope za svaku članicu Europske unije u 2023. godini.

Tablica 5. Stope poreza na dohodak u EU, 2023. godine

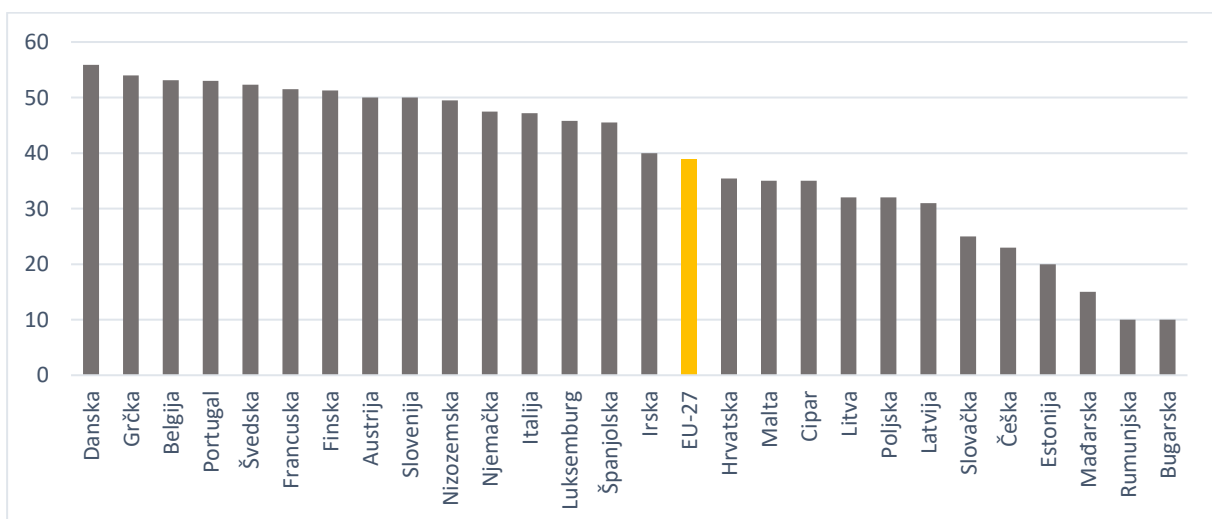
ZEMLJA	OPOREZIVI	
	DOHODAK (EUR)	STOPA (%)
<i>Rumunjska</i>	-	10
<i>Bugarska</i>	-	10
<i>Mađarska</i>	-	15
<i>Estonija</i>	-	20
<i>Litva</i>	do 101 094	20
	iznad 101 094	32
<i>Češka</i>	do 79 357,63	15
	iznad 79 357,63	23
<i>Slovačka</i>	do 38 533,01	19
	iznad 38 533,01	25
<i>Hrvatska</i>	do 47 780,28	20
	iznad 47 780,28	30
<i>Latvija</i>	do 20 000,04	20
	20 000,04 – 78 100	23
	iznad 70 100	31
<i>Poljska</i>	do 26 400	12
	iznad 26 400	32
<i>Cipar</i>	do 19 500	0
	19 501 - 28 000	20
	28 001 – 36 300	25
	36 301 – 60 000	30
	iznad 60 001	35
<i>Malta</i>	do 9 100	0

	9 101 – 14 500	15
	14 501 – 60 000	25
	iznad 60 001	35
<i>Italija</i>	do 15 000	23
	15 001 – 28 000	25
	28 001 – 50 000	35
	iznad 50 001	43
	prvih 10 000	9
<i>Grčka</i>	sljedećih 10 000	22
	sljedećih 10 000	28
	sljedećih 10 000	36
	iznad 40 000	44
	do 10 225	0
<i>Francuska</i>	10 226 – 26 070	11
	26 071 – 74 545	30
	74 546 – 160 336	41
	iznad 160 336	45
	do 10 908	0
<i>Njemačka</i>	10 908 – 62 809	14 - 42
	62 809 – 277 825	42
	iznad 277 825	45
	23 razreda oporezivog dohotka	0 - 42
<i>Luksemburg</i>	0 – 12 450	19
	12 451 – 20 200	24
	20 201 – 35 200	30
	35 201 – 60 000	37
	60 001 – 300 000	45
	iznad 300 000	47
<i>Irski</i>	do 40 000	20
	iznad 40 000	40
<i>Portugal</i>	do 7 479	14,5
	7 479 – 11 284	21
	11 284 – 15 992	26,5

	15 992 – 20 700	28,5
	20 700 – 26 355	35
	26 355 – 38 632	37
	38 632 – 50 483	43,5
	50 483 – 78 834	45
	iznad 78 834	48
Nizozemska	do 37 149	9,28
	37 149 – 73 031	36,93
	iznad 73 031	49,50
Belgija	do 15 200	25
	15 200 – 26 830	40
	26 830 – 46 440	45
	iznad 46 440	50
Slovenija	do 8 755	16
	8 755 – 25 750	26
	25 750 – 51 500	33
	51 500 – 74 160	39
	iznad 74 160	50
Švedska	do 51 576	32
	iznad 51 576	52
Austrija	do 11 693	0
	11 694 – 19 134	20
	19 135 – 32 075	30
	32 076 – 62 080	40
	62 081 – 93 120	48
	93 121 – 1 000 000	50
Danska	-	do 56
	do 19 900	12,64
Finska	19 000 – 29 700	19
	29 700 – 49 000	30,25
	49 000 – 85 800	34
	iznad 85 800	44

Izvor: izrada autorice prema podacima sa PwC, Worldwide Tax Summaries, 2023.

Iz tablice je vidljivo kako Rumunjska, Bugarska, Mađarska i Estonija imaju samo jednu, proporcionalnu stopu dok ostale članice imaju progresivni sustav oporezivanja rada. Iako je Europska unija sama po sebi dobro razvijena i obuhvaća brojne nacije, postoje neke zemlje koje se ističu po visokom stupnju razvoja i životnog standarda. Obično te razvijenije zemlje primjenjuju više porezne stope, dok zemlje s manje razvijenim gospodarstvima uglavnom imaju niže porezne stope poreza na dohodak. U tablici su prikazane i maksimalne zakonske stope poreza na dohodak koje mogu biti jedan od pokazatelja poreznog opterećenja rada. Prosječne gornje stope ne razlikuju se prema izvoru dohotka, tako da se dodatni troškovi i odbici specifični za izvor dohotka ne uzimaju u obzir (Europska komisija, 2021). Lokalni i regionalni porezi su obično uključeni i razlikuju se među zemljama pa je tako u Hrvatskoj uz gornju stopu poreza na dohodak od 30% dodan prizrez od 18% u Zagrebu pa prosječna stopa iznosi 35,4% ($30\% * 1,18$) što je prikazano u grafikonu 3.

Grafikon 3. Prosječne gornje zakonske stope poreza na dohodak u EU u 2021. godini (u %)

Izvor: izrada autorice prema podacima Europske komisije (2021:30)

Prema ovome, porezno opterećenje Hrvatske u 2021. godini bilo je nešto ispod prosjeka Europske unije koji je iznosio 38,9%. Najviše porezno opterećenje dohotka ima Danska od 55,9%, a slijede ju Grčka, Belgija, Portugal, Švedska, Francuska i Finska koje imaju iznad 50%. Porezno opterećenje od 10%, što je ujedno i najniže, imaju Bugarska i Rumunjska. Ovaj grafikon ilustrira značajne razlike u poreznom opterećenju dohotka među europskim zemljama, a stope poreza na dohodak odražavaju različite pristupe i prioritete koje zemlje imaju u svojim poreznim politikama. Hrvatsko porezno opterećenje dohotka je dugi niz godina bilo iznad prosjeka Europske unije jer je maksimalna stopa poreza na dohodak bila visoka što se može

vidjeti u sljedećoj tablici. Tablica 6 prikazuje prosječne gornje zakonske stope poreza na dohodak u Europskoj uniji u razdoblju od 2011. do 2021. godine.

Tablica 6. Prosječne gornje zakonske stope poreza na dohodak u EU, 2011.-2021. (u %)

<i>ZEMLJA</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>Razlika</i>
												<i>2021/2011</i> <i>(pb)</i>
<i>Austrija</i>	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	0
<i>Belgija</i>	53,7	53,7	53,8	53,8	53,7	53,2	53,2	53,2	53,1	53,1	53,1	-0,6
<i>Bugarska</i>	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	0
<i>Cipar</i>	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	0
<i>Češka</i>	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	23	8
<i>Danska</i>	55,4	55,4	55,6	55,6	55,8	55,8	55,8	55,9	55,9	55,9	55,9	0,5
<i>Estonija</i>	21	21	21	21	20	20	20	20	20	20	20	-1
<i>Finska</i>	49,2	49	51,1	51,5	51,6	51,6	51,4	51,1	51,1	51,1	51,3	2,1
<i>Francuska</i>	46,6	50,3	50,3	50,3	50,2	50,2	50,2	51,5	51,5	51,5	51,5	4,9
<i>Grčka</i>	49	49	46	46	48	48	55	55	55	54	54	5
<i>Hrvatska</i>	47,2	47,2	47,2	47,2	47,2	47,2	42,5	42,5	42,5	42,5	35,4	-11,8
<i>Irska</i>	48	48	48	48	48	48	48	48	48	40	40	-8
<i>Italija</i>	47,3	47,3	47,3	47,8	48,8	48,8	47,2	47,2	47,2	47,2	47,2	-0,1
<i>Latvija</i>	25	25	24	24	23	23	23	31,4	31,4	31,4	31	6
<i>Litva</i>	15	15	15	15	15	15	15	15	27	32	32	17
<i>Luksemburg</i>	42,1	42,3	43,6	43,6	43,6	43,6	45,8	45,8	45,8	45,8	45,8	3,7
<i>Mađarska</i>	20,3	20,3	16	16	16	15	15	15	15	15	15	-5,3
<i>Malta</i>	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	0
<i>Nizozemska</i>	52	52	52	52	52	52	52	52	51,8	49,5	49,5	-2,5
<i>Njemačka</i>	47,5	47,5	47,5	47,5	47,5	47,5	47,5	47,5	47,5	47,5	47,5	0
<i>Poljska</i>	32	32	32	32	32	32	32	32	32	32	32	0
<i>Portugal</i>	50	49	56,5	56,5	56,5	56,5	56,2	53	53	53	53	3
<i>Rumunjska</i>	16	16	16	16	16	16	16	10	10	10	10	-6
<i>Slovačka</i>	19	19	25	25	25	25	25	25	25	25	25	6
<i>Slovenija</i>	41	41	50	50	50	50	50	50	50	50	50	9
<i>Španjolska</i>	45	52	52	52	45	45	43,5	43,5	43,5	43,5	45,5	0,5
<i>Švedska</i>	56,6	56,6	56,7	56,9	57	57,1	57,1	57,1	57,2	52,3	52,3	-4,3
EU 27	37,9	38,2	38,9	39	38,8	38,7	38,8	38,8	39,2	38,8	38,9	1

Izvor: izrada autorice prema podacima Europske komisije (2021:30)

Iz tablice je vidljivo da je najveće smanjenje prosječne maksimalne stope imala upravo Hrvatska i to za 11,8 postotnih bodova kada se uzmu u obzir 2011. i 2021. godina. Zatim slijede Irska čija stopa iznosi 40% i smanjila se za 8 postotnih bodova te Rumunjska čija se prosječna maksimalna stopa poreza na dohodak smanjila za 6 postotnih bodova u 2021. godini u odnosu na 2011. godinu. S druge strane, najveće povećanje imale su Litva od čak 17 postotnih bodova, Slovenija od 9 te Češka od 8 postotnih bodova. Prosjek Europske unije neznatno se povećao za 1 postotni bod u 2021. godini u odnosu na 2011.

Ipak, prikaz koji se temelji samo na stopama poreza na dohodak nije dovoljan jer ne daje cjelokupnu sliku poreznog opterećenja rada. Važno je uzeti u obzir i druge faktore poput definicije porezne osnovice, strukturu olakšica, progresivnost drugih poreznih stopa na dohodak te razinu dohotka na koju se primjenjuju porezi (Europska komisija, 2021). Ti čimbenici igraju važnu ulogu u određivanju stvarnog poreznog opterećenja, a za mjerenje se koriste implicitna stopa poreza na rad i porezni klin koji će biti prikazani u nastavku. Ovi pokazatelji pružaju bolji uvid u stvarne financijske izazove s kojima se susreće društvo. Najprije, u nastavku će se analizirati socijalni doprinosi u Europskoj uniji kako bi se dobio uvid u različite pristupe raspodjele socijalnih usluga među zemljama članicama budući da socijalni doprinosi često čine značajan dio ukupnog poreznog tereta.

5.3. Socijalni doprinosi u Europskoj uniji

U prethodnom poglavlju opisani su obvezni doprinosi za socijalno osiguranje Republike Hrvatske, međutim socijalni doprinosi se razlikuju između zemalja članica Europske unije. Pa su tako, u Austriji 2023. godine, kategorije socijalnog osiguranja bolest, nezaposlenost, mirovina, nesreća i određeni manji doprinosi. Stopa ukupnog osiguranja iznosi 39,15%, od tog postotka 21,03% su doprinosi poslodavca, a 18,12% doprinosi zaposlenika (PwC, Worldwide Tax Summaries, 2023). Walker (2023) ističe kako snažan i širok program socijalnog osiguranja Austriju čine privlačnom destinacijom za iseljenike koji se žele preseliti u inozemstvo. Austrija je poznata po visokom standardu života i dobro razvijenom socijalnom sustavu koji pruža brojne prednosti i sigurnost za svoje stanovnike, uključujući i one koji su stigli iz drugih zemalja.

Socijalno osiguranje u Belgiji pokriva niz naknada, uključujući starosne i obiteljske mirovine, naknade za nezaposlene, osiguranje od nesreća i profesionalnih bolesti te obiteljske naknade. Udio doprinosa koje plaća zaposlenik iznosi 13,07%, a poslodavac plaća 35%. Pri određivanju

oporezivog dohotka, porezi na socijalno osiguranje mogu se odbiti. Pravila se razlikuju ovisno o tome radi li se o radniku, samozaposlenoj osobi ili državnom službeniku. Stanovnici koji su nezaposleni ili imaju niske prihode mogu dobiti sve potrebne olakšice iz dodatnih programa socijalne pomoći (Maunder, 2023). U Bugarskoj postoje doprinosi za nacionalno osiguranje koji uključuju doprinose za socijalno i zdravstveno osiguranje. Ukupna stopa doprinosa za socijalno osiguranje iznosi 25,4%, od čega 14,82% plaća poslodavac, a 10,58% zaposlenik. Za zdravstveno osiguranje, ukupna stopa je 8%, pri čemu je 4,8% na teret poslodavca, a 3,2% na teret zaposlenika. Prema tome, ukupni doprinosi iznose 33,4%, od čega 19,62% plaća poslodavac, a 13,78% zaposlenik (PwC, Worldwide Tax Summaries, 2023). Cipar ima jednu od najnižih stopa socijalnih doprinosa među zemljama Europske unije, a iznosi 16,6%, od čega po 8,3% plaćaju i poslodavci i posloprimci (OECD, 2023). Ove niske stope znače da radnici i poslodavci imaju manje tereta na svojim prihodima, što povećava njihove plaće i potrošnju. Doprinosi za socijalno osiguranje u Češkoj u 2023. godini osiguravaju sredstva za tri različita fonda – mirovinski fond, fond za nezaposlene i fond za bolesti. Zdravstveno osiguranje pokriva troškove medicinske skrbi, a pojedinac može odabrati ovlaštenu tvrtku kojoj će plaćati te doprinose. Poslodavci plaćaju stopu od 24,8% za socijalno osiguranje i 9% za zdravstveno, a zaposlenici 6,5% za socijalno i 4,5% za zdravstveno osiguranje, stoga, ukupna stopa socijalnih doprinosa iznosi 44,8% (OECD, 2023).

Danska je specifična po tome što nema stope socijalnih doprinosa, već se sustav socijalnog osiguranja financira uglavnom putem redovitih poreznih prihoda, uz vrlo ograničene doprinose za socijalno osiguranje od strane zaposlenika i poslodavaca. Svi koji su obuhvaćeni danskim socijalnim osiguranjem moraju plaćati dopunsku starosnu mirovinu (ATP) pa tako radnici u 2023. godini plaćaju samo ATP i to godišnje 147,65 eura, dok ga poslodavci plaćaju 295,31 euro. Osim toga, poslodavci još plaćaju doprinos porodiljnom fondu te osiguranje od ozljeda na radu (OECD, 2023). Poslodavci koji posluju u Estoniji plaćaju socijalni porez po stopi od 33%, od čega se 20% financira mirovinski fond, a 13% zdravstveno osiguranje. Također, plaćaju i 0,8% doprinose za osiguranje od nezaposlenosti, dok zaposlenici taj fond financiraju s 1,6% (PwC, Worldwide Tax Summaries, 2023). Socijalno osiguranje u Finskoj nešto je složenije, naime, doprinos za mirovinsko osiguranje može se razlikovati od poslodavca do poslodavca pa prosječno iznosi 17,39%. Doprinos koji plaća poslodavac za osiguranje od nezaposlenosti ovisi o ukupnoj naknadi koju je poslodavac tijekom porezne godine isplatio, pa tako, stopa od 0,52% se odnosi na niže naknade, a stopa od 2,06% na više. Postoji i osiguranje od nezgode čija stopa iznosi u prosjeku 0,57% plaće te grupna životna premija čija stopa iznosi

0,06%. Osim toga, poslodavac plaća i 1,53% stopu doprinosa za zdravstveno osiguranje. Što se zaposlenika tiče, stopa doprinosa za mirovinsko osiguranje razlikuje se prema godinama, stoga, zaposlenici od 17 do 52 godine i od 63 do 67 godina plaćaju stopu od 7,15%, a stopu od 8,65% plaćaju zaposlenici od 53 do 62 godine starosti. Zaposlenici također plaćaju i zdravstveno osiguranje i osiguranje od nezaposlenosti i to po stopama od 1,96% odnosno 1,50% (Ministry of Social Affairs and Health, 2023).

U Francuskoj, sustav socijalnog osiguranja se sastoji od osnovnog pokrivača, naknade za nezaposlene, dopunskog osiguranja za smrt ili invaliditet, dodatnog zdravstvenog osiguranja kao i obveznih dopunskih mirovinskih planova. Udio doprinosa koje plaćaju zaposlenici iznosi 23% bruto plaće, a 45% doprinosa koje plaćaju poslodavci (OECD, 2023). Svatko tko je zaposlen u Njemačkoj dužan je plaćati obvezne doprinose za socijalno osiguranje. Poslodavci i zaposlenici u Njemačkoj većinom dijele na pola stope socijalnih doprinosa poput mirovinskog osiguranja, osiguranja u slučaju nezaposlenosti, zdravstvenog osiguranja i osiguranja za zdravstvenu njegu. Poslodavci još plaćaju za nezgode na radu kao i doprinose za slučaj nesolventnosti pa tako od ukupnih 36,66% doprinosa, 22,54% snose poslodavci (The Federal Government, 2023). U Grčkoj je situacija slična njemačkoj u vidu podjele obveza između radnika i poslodavca, pa tako za primarno socijalno osiguranje ukupna stopa doprinosa iznosi 36,16%, od čega 22,29% ide na teret poslodavca, a 13,87% na teret zaposlenika. Mađarska je jedna od država u kojoj su doprinosa zaposlenika veći nego doprinosa poslodavca. Osnovica doprinosa za socijalno osiguranje je bruto plaća, a poslodavac plaća 13%, dok s druge strane zaposlenik plaća 18,5%. Međutim, od ukupnog iznosa od 18,5% može se odbiti 15% neiskorištenog iznosa olakšice za poreznu osnovicu za djecu (OECD, 2023). Većina zaposlenih osoba starijih od 16 godina plaća doprinose za socijalno osiguranje u Irskoj. Iznos koji se plaća temelji se na zaradi i vrsti posla koji se obavlja. Socijalno osiguranje vezano uz plaće plaćaju poslodavci po stopi od 11,05%, a zaposlenici po stopi od 4% (Citizen Information, 2023). Maunders (2023) ističe kako talijanski sustav pruža niz beneficija za radnike, kojima upravljaju vlada i zdravstvene agencije. Italija ima jednu od najviših stopa doprinosa za socijalno osiguranje u Europskoj uniji. Ukupna stopa je 40%, od čega 30% ide na teret poslodavca, a 10% na teret zaposlenika. Od tih 40%, 33% ide u mirovinski sustav, a ostalo u fondove poput fonda za nezaposlene, fonda za bolovanje i ostale manje fondove.

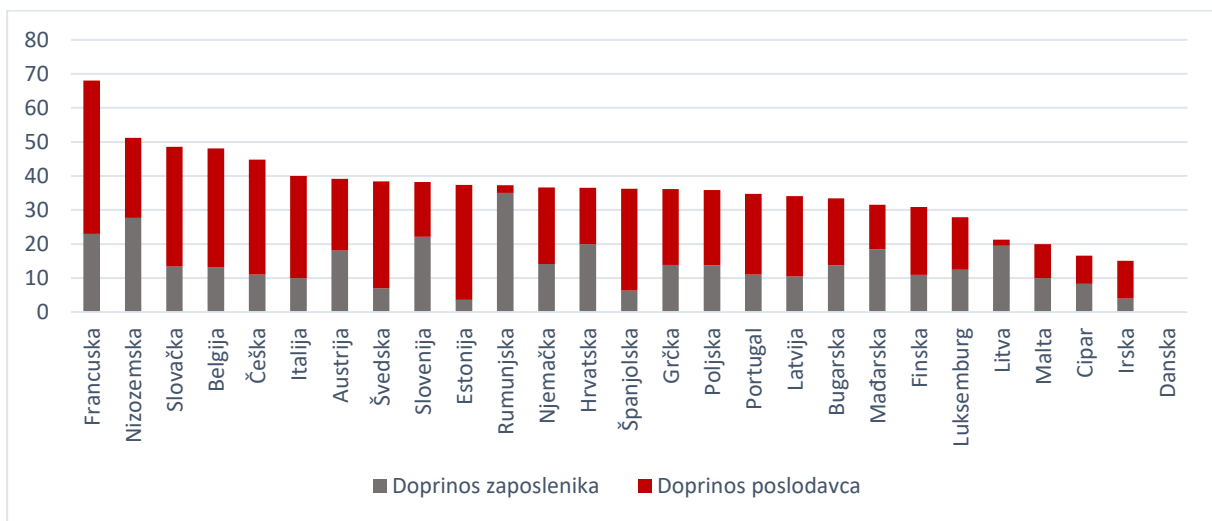
U Latviji poslodavci za socijalne doprinose snose 23,59% bruto plaće, a posloprimci 10,5%. Još jedna zemlja u kojoj su doprinosa zaposlenika veći od doprinosa poslodavca je Litva gdje zaposlenici plaćaju 19,5% doprinosa za socijalno i zdravstveno osiguranje, a poslodavci 1,77%.

Što se Luksemburga tiče, uplaćuju se doprinosi za bolovanje i mirovinu na temelju bruto primanja, dok na Malti i zaposlenik i poslodavac plaćaju doprinose za socijalno osiguranje po stopi od 10% (PwC, Worldwide Tax Summaries, 2023). Nizozemska ima jedan od najpsežnijih sustava socijalne sigurnosti u Europi. U toj zemlji se rezidentima i nerezidentima naplaćuju doprinosi za osiguranje zaposlenika i nacionalni porez na osiguranje. Ukupni doprinosi iznose 51,24%, od čega nešto više od polovice plaćaju zaposlenici. Poljski sustav socijalnog osiguranja sastoji se od mirovinskog, invalidskog, osiguranja od nezgode, fonda rada i osiguranja od bolesti. Poslodavac plaća doprinose od 22,14% bruto plaće, a zaposlenik 13,71% (OECD, 2023). Sustav socijalnog osiguranja u Portugalu ima tri dijela – sustav socijalne skrbi, sustav solidarnosti te sustav obiteljske potpore. Doprinosi se plaćaju po stopama od 23,75%, odnosno 11% od strane poslodavca i radnika. Ovi doprinosi pokrivaju mirovine, obiteljske naknade i naknade za nezaposlene. Zaposlenici plaćaju značajan dio doprinosa u Rumunjskoj, naime, doprinos za mirovinsko osiguranje je 25% bruto plaće, a doprinos za zdravstveno osiguranje 10%. S druge strane, poslodavci plaćaju samo doprinos za osiguranje rada i to po stopi od 2,25% (PwC, Worldwide Tax Summaries, 2023).

U Slovačkoj, doprinosi za socijalno osiguranje od strane zaposlenika iznose 9,4%, a za zdravstveno osiguranje 4%. Poslodavci za socijalno osiguranje plaćaju 24,4% bruto plaće, a za zdravstveno 10%. Poslodavci u Slovačkoj još plaćaju i doprinose za osiguranje od ozljeda po stopi od 0,8% (PwC, Worldwide Tax Summaries, 2023). Socijalno osiguranje u Sloveniji obuhvaća mirovinsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje, osiguranje za slučaj nezaposlenosti, ozljede na radu te osiguranje roditelja. Ukupna stopa socijalnih doprinosa iznosi 38,2%, od čega 22,1% ide na teret poslodavca, a 16,1% na teret zaposlenika (OECD, 2023). Janicke (2023) objašnjava kako se svatko tko radi u Španjolskoj mora prijaviti i plaćati socijalno osiguranje, bilo da je španjolski državljanin ili iseljenik s radnom vizom. Plaćanje doprinosa omogućuje pristup mnogim bitnim pogodnostima, uključujući besplatno španjolsko zdravstvo i mirovinu. Opće stope doprinosa u Španjolskoj iznose 6,35% za zaposlene te 29,9% za poslodavce. Od samozaposlenih radnika također se očekuje da doprinose sustavu na temelju svojih prihoda. Oni imaju pravo na iste beneficije kao i zaposleni radnici, osim za nezaposlenost te bolesti i nesreće povezane s radom. Prema OECD (2023) švedski poslodavac plaća doprinose za socijalno osiguranje u iznosu od 31,42%, a zaposlenik plaća naknadu za mirovinu od 7% bruto plaće, međutim, stvarni trošak za zaposlenika je zapravo nula jer je ta naknada obično u potpunosti priznata u poreznoj prijavi zaposlenika. Švedski sustav socijalnog osiguranja obuhvaća razne oblike socijalnih davanja uključujući roditeljski dopust, bolovanje, zdravstvenu

skrb, osiguranje od nezgode, mirovine i druge slične pogodnosti. Bitno je istaknuti kako se švedski zdravstveni sustav često smatra jednim od najboljih na svijetu, pružajući visokokvalitetnu skrb svim građanima.

Prethodno navedene stope socijalnih doprinosa se mogu vidjeti na sljedećem grafikonu. Stope socijalnih doprinosa su podijeljene na doprinose zaposlenika i doprinose poslodavca. Taj grafikon prikazuje strukturu obveznog socijalnog osiguranja u zemljama članicama Europske unije u 2023. godini.

Grafikon 4. Struktura socijalnih doprinosa u EU u 2023. godini (u %)

Izvor: izrada autorice prema podacima sa PwC, Worldwide Tax Summaries, 2023.

Iz grafikona je vidljivo da šest zemalja članica ima veći postotak doprinosa zaposlenika u odnosu na doprinose poslodavca. Cipar i Irska su zemlje čiji su socijalni doprinosi jednako raspoređeni između zaposlenika i poslodavca. Također je vidljivo da visine stopa dosta variraju među zemljama pa tako Francuska puno odskoče od drugih sa 68%, dok je Danska na samom dnu sa 0% socijalnih doprinosa. Ukupni socijalni doprinosi u Hrvatskoj iznose 36,5% bruto plaće pa se prema tome ona nalazi oko prosjeka Europske unije.

5.4. Porezni klin

Razlika između bruto troška rada za poslodavca i neto plaće koju ostvaruje radnik naziva se porezni klin (engl. *Tax wedge*). Drugim riječima, to je bruto trošak rada smanjen za poreze i obvezne doprinose koje poslodavac i radnik, odnosno posloprimac, plaćaju. Dakle, komponente poreznog klina su porez na dohodak i socijalni doprinosi pa su za njegovo smanjenje potrebne

mjere koje bi smanjile jednu od te dvije komponente. To smanjenje poreznog klina dovodi do većeg broja radnih mjesta, odnosno manje nezaposlenosti. Radu i ostali (2018) ističu kako je u zemljama Europske unije porezni klin najvažniji pokazatelj za mjerenje poreznog opterećenja rada, posebno jer utječe i na poslodavce i na zaposlenike. Izražava se kao postotak troškova rada, no ta mjera može biti manja od stvarnih troškova rada s kojima se poslodavci suočavaju jer poslodavci mogu također izvršiti neporezna obvezna plaćanja. Porezni klin se može izračunati prema sljedećoj formuli (Šeparović, 2009):

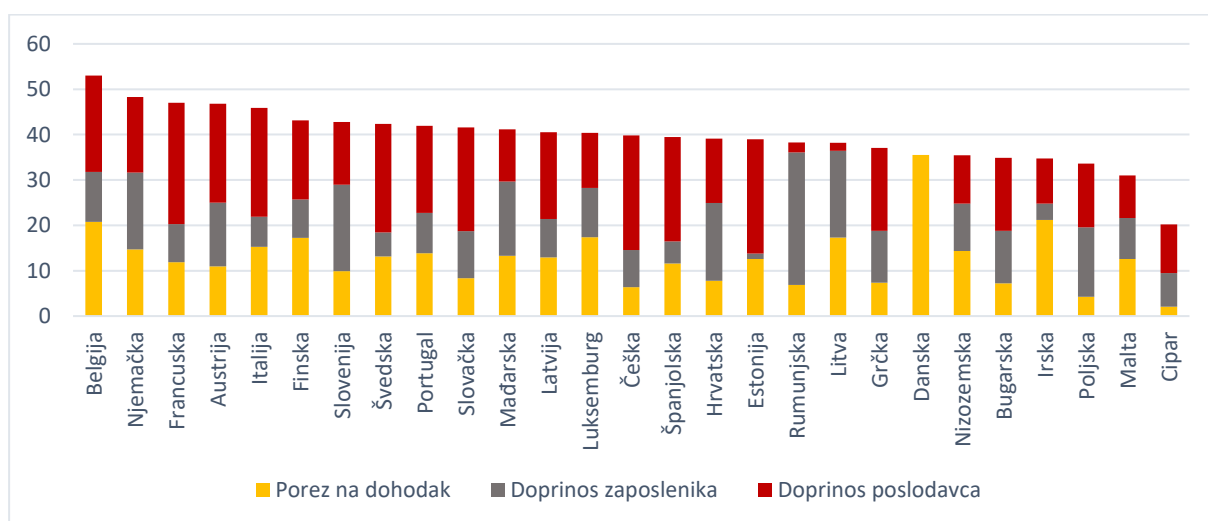
$$\text{Porezni klin} = \frac{\text{bruto troškovi rada} - \text{neto plaća}}{\text{bruto troškovi rada}}$$

Porezni klin prikazuje koliko sredstava se plaća državi u obliku poreza i doprinosa u odnosu na ukupne troškove rada. Visoki porezni klin može uzrokovati poremećaje na tržištu rada, stoga bi zemlje trebale uvesti fiskalne mjere za smanjenje poreza na rad. Ovo se može postići prebacivanjem poreznog tereta s rada na druge porezne osnovice, a rezultiralo bi pozitivnim učincima na gospodarski rast i radna mjesta (Radu et al., 2018). Zakoni koji reguliraju davanja variraju među različitim državama, a također različiti su tipovi zaposlenika za koje se može izračunati porezni klin s obzirom na različite doprinose i porezne obveze. Mjesto stanovanja, visina plaće zaposlenika i uzdržavani članovi utječu na iznos poreznih obveznika i doprinosa. Pri tome, u Hrvatskoj, na temelju prosječne bruto plaće za 2022. godinu koja je iznosila 1 367,18 eura dobije se porezni klin od 39,67% uz pretpostavku da je pojedinac samac koji nema uzdržavanih članova obitelji te koji živi u Zagrebu. Nekoliko je načina prikaza poreznog klina prema tipu poreznog obveznika pa se tako razlikuju (OECD, 2019):

- pojedinac bez djece sa 67% prosječne bruto plaće,
- pojedinac bez djece sa 100% prosječne bruto plaće,
- pojedinac bez djece sa 167% prosječne bruto plaće,
- pojedinac s dvoje djece i 67% prosječne bruto plaće,
- bračni par s dvoje djece i 100% prosječne bruto plaće,
- bračni par s dvoje djece, 100% prosječne bruto plaće i sekundarnom zaradom od 33% prosječne bruto plaće,
- bračni par s dvoje djece, 100% prosječne bruto plaće i sekundarnom zaradom od 67% prosječne bruto plaće te

- bračni par bez djece, 100% prosječne bruto plaće i sekundarnom zaradom od 33% prosječne bruto plaće.

Postotak kod bruto plaće označava visinu ekonomske snage poreznog obveznika pa tako 67% prosječne bruto plaće označava nižu ekonomsku snagu, a 167% višu. Kako se povećava dohodak tako se povećava i stopa poreza pa zemlje imaju progresivni porezni klin koji znači da veći teret poreza prelazi na zaposlenike s većim dohotkom (Šeparović, 2009). U nastavku je grafički prikazan porezni klin u zemljama Europske unije u 2022. godini na temelju poreznog obveznika koji uživa 100% prosječne bruto plaće te koji je samac pa mu se priznaje samo osnovni osobni odbitak jer nema uzdržavanih članova ni djece.

Grafikon 5. Porezni klin u EU u 2022. godini (u %)

Izvor: izrada autorice prema podacima Europske komisije, 2023.

Iz grafikona se može vidjeti da kod velike većine zemalja porezni klin više čine socijalni doprinosi koje plaćaju posloprimci i poslodavci, već porez na dohodak. Izuzetak je Irska kod koje veći dio poreznog klina čini porez na dohodak i Danska koja uopće nema socijalne doprinose. Najviši porezni klin od 53,05% ima Belgija, dok najniži ima Cipar od 20,20%. Hrvatska se nalazi negdje oko prosjeka Europske unije koji iznosi 39,66%. Kada se ti podaci usporede s prosjekom OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj) zemalja koji je 34,6% može se zaključiti da su mnoge zemlje članice Europske unije iznad tog prosjeka te se porezni klin smatra visokim što znači visoko porezno opterećenje rada.

U nekim se zemljama porezni klin povećavao kroz godine, u drugima se smanjivao, a u nekim je ostao gotovo isti. Sljedeća tablica prikazuje porezni klin zemalja članica Europske unije u %

ukupnog troška rada u razdoblju od 2014. do 2022. godine također na temelju pojedinca sa 100% prosječnom bruto plaćom.

Tablica 7. Porezni klin u EU u razdoblju od 2014. do 2022. godine

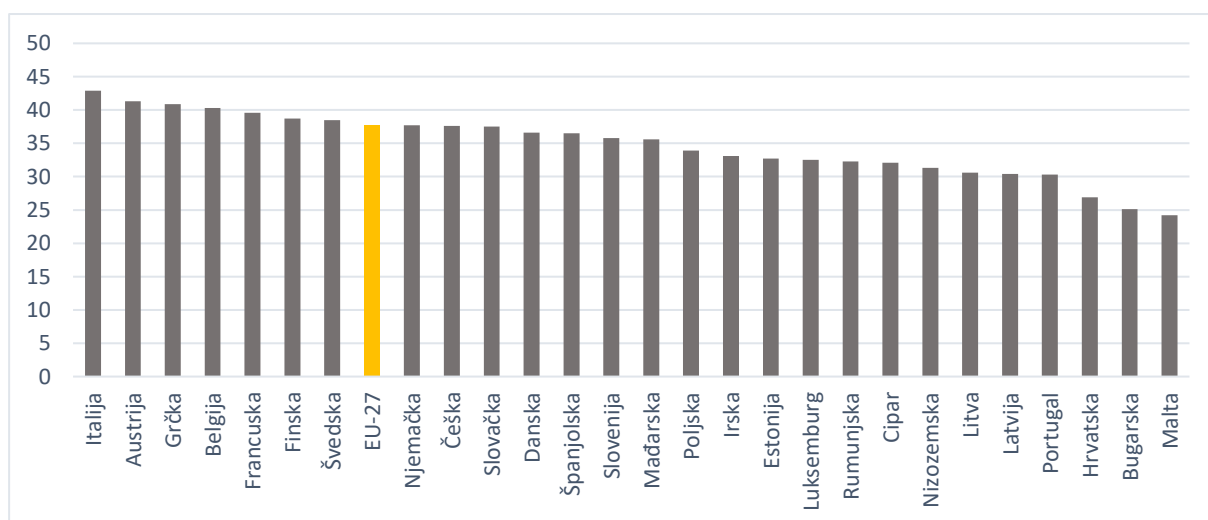
<i>ZEMLJA</i>	<i>2014.</i>	<i>2015.</i>	<i>2016.</i>	<i>2017.</i>	<i>2018.</i>	<i>2019.</i>	<i>2020.</i>	<i>2021.</i>	<i>2022.</i>	<i>Razlika 2022/2014 (pb)</i>
<i>Austrija</i>	49,42	49,62	47,33	47,42	47,62	47,90	47,45	47,82	46,82	-2,6
<i>Belgija</i>	55,59	55,28	53,95	53,76	52,72	52,30	52,24	52,40	53,05	-2,54
<i>Bugarska</i>	33,62	33,62	33,62	34,27	34,91	34,91	34,91	34,91	34,91	1,29
<i>Cipar</i>	17,31	-	-	17,34	17,85	18,91	18,98	19,52	20,20	2,89
<i>Češka</i>	42,61	42,80	43,04	43,40	43,74	43,96	44,10	39,98	39,82	-2,79
<i>Danska</i>	35,63	35,89	35,87	35,81	35,37	35,47	35,27	35,35	35,51	-0,12
<i>Estonija</i>	40,03	39,05	38,99	39,01	36,17	37,03	37,32	38,15	39,00	-1,03
<i>Finska</i>	43,60	43,51	44,11	42,97	42,62	42,17	41,84	43,13	43,13	-3,47
<i>Francuska</i>	48,39	48,51	48,02	47,44	47,41	47,17	46,48	46,86	47,00	-1,39
<i>Grčka</i>	40,19	38,78	40,00	40,18	40,40	40,38	38,92	37,10	37,08	-3,11
<i>Hrvatska</i>	40,06	38,93	39,21	39,22	39,82	39,84	39,69	38,65	39,11	-0,95
<i>Irska</i>	34,03	33,22	32,66	32,58	32,90	33,22	34,02	34,53	34,72	0,69
<i>Italija</i>	47,78	47,83	47,76	47,66	47,73	47,91	46,90	45,43	45,89	-1,89
<i>Latvija</i>	43,02	42,51	42,47	42,74	42,59	42,46	42,26	40,53	40,55	-2,47
<i>Litva</i>	40,98	41,21	41,29	41,07	40,66	37,66	37,08	37,55	38,22	-2,76
<i>Luksemburg</i>	38,63	39,49	39,58	37,79	38,23	38,46	39,45	39,75	40,38	1,75
<i>Mađarska</i>	49,03	49,03	48,25	46,15	45,04	44,58	43,64	43,16	41,15	-7,88
<i>Malta</i>	29,00	29,27	29,76	30,06	30,48	30,67	30,98	30,75	30,98	1,98
<i>Nizozemska</i>	38,97	36,95	37,25	37,40	37,76	36,94	36,15	34,93	35,48	-3,49
<i>Njemačka</i>	49,31	49,45	49,50	49,54	49,47	49,27	48,81	48,14	47,85	-1,46
<i>Poljska</i>	35,68	35,73	35,58	35,67	35,76	35,57	34,80	34,85	33,62	-2,06
<i>Portugal</i>	41,13	42,12	41,50	41,39	40,90	41,36	41,49	41,87	41,93	0,8
<i>Rumunjska</i>	42,11	39,27	39,28	39,49	38,30	38,30	38,30	38,30	38,30	-3,81
<i>Slovačka</i>	41,40	41,52	41,66	41,73	41,86	41,87	41,32	41,45	41,60	0,2
<i>Slovenija</i>	42,51	42,57	42,69	42,91	43,21	43,48	43,15	43,54	42,80	0,29
<i>Španjolska</i>	40,72	39,39	39,38	39,26	39,38	39,41	38,97	39,50	39,48	-1,24
<i>Švedska</i>	42,46	42,61	42,84	42,93	42,99	42,58	42,65	42,48	42,37	-0,09
EU 27	40,86	41,47	41,37	40,34	40,22	40,14	39,90	39,65	39,66	-1,2

Izvor: izrada autorice prema podacima Europske komisije, 2023.

Najveći pad poreznog klina u 2022. u odnosu na 2014. godinu ostvarila je Mađarska i to za 7,88 postotnih bodova, a za više od 3 postotna boda pad su ostvarile Finska, Grčka, Nizozemska te Rumunjska. Smanjenje poreznog klina se očituje kroz promjene u poreznom opterećenju kao što su smanjenje socijalnih doprinosa i poreza na dohodak što se i dogodilo u pojedinim zemljama. Najviši rast imao je Cipar sa 2,89 postotnih bodova, a prate ga Bugarska i Malta. Što se Hrvatske tiče, porezni klin se snizio za 0,95 postotnih bodova u odnosu na 2014. godinu te se može primijetiti da ne odstupa značajno od drugih zemalja i prosjeka Europske unije.

5.5. Implicitna porezna stopa na rad

Implicitna porezna stopa na rad mjeri ukupno porezno opterećenje za sve zaposlene osobe. Ta stopa se dobiva tako da se porez i socijalni doprinosi na dohodak od rada podijele sa ukupnim naknadama zaposlenih radnika i porezima na plaće. Implicitna stopa je sveobuhvatan agregatni pokazatelj koji se temelji na makroekonomskim varijablama. Računa se samo za zaposlenu radnu snagu, što znači da ne obuhvaća porezno opterećenje koje se odnosi na socijalne transfere, uključujući mirovine (Europska komisija, 2021). Implicitna porezna stopa na rad daje cjelokupnu sliku oporezivanja svih radnika, dok s druge strane, porezni klin ne mjeri ukupnu efektivnu stopu, već proizvodi skup različitih stopa za svaki pojedinačni scenarij poreznog obveznika, što je navedeno u prethodnom potpoglavlju. Implicitna porezna stopa na rad za 27 zemalja članica Europske unije iznosila je 37,8% u 2021. godini (grafikon 6).

Grafikon 6. Implicitna porezna stopa na rad u EU u 2021. godini (u %)

Izvor: izrada autorice prema podacima Europske komisije, 2023.

Razina poreznog opterećenja rada značajno je varirala među državama članicama. Najvišu stopu imale su Italija (42,9%), Austrija (41,3%), Grčka (40,9%), Belgija (40,3%), Francuska (39,6%), Finska (38,7%) i Švedska (38,5%) koje su ujedno iznad prosjeka Europske unije. Najniža implicitna porezna stopa na rad zabilježena je na Malti (24,2%), u Bugarskoj (25,1%) i Hrvatskoj (26,9%) u 2021. godini. Između 2011. i 2021. godine implicitna porezna stopa na rad u Europskoj uniji porasla je za 0,7 postotnih bodova. U istom je razdoblju 14 zemalja članica ostvarilo porast implicitne stope (tablica 8).

Tablica 8. Implicitna porezna stopa na rad u EU u razdoblju 2011.-2021.

<i>ZEMLJA</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>Razlika 2021/2011 (pb)</i>
<i>Austrija</i>	41,8	42,0	42,4	42,7	43,0	41,4	41,3	41,5	41,4	40,7	41,3	-0,5
<i>Belgija</i>	43,2	43,0	43,2	43,1	43,2	41,7	41,6	41,2	40,5	40,7	40,3	-2,9
<i>Bugarska</i>	23,9	23,3	23,5	24,1	23,9	23,9	24,5	24,8	25,4	25,4	25,1	1,2
<i>Cipar</i>	23,0	23,2	22,6	24,5	25,3	25,3	25,6	25,9	29,2	30,2	32,1	9,1
<i>Češka</i>	38,8	38,5	38,8	39,1	38,8	39,5	39,5	40,0	40,2	40,3	37,6	-1,2
<i>Danska</i>	33,6	34,1	33,6	33,1	34,0	34,5	34,7	34,6	34,8	35,8	36,6	3,0
<i>Estonija</i>	34,4	34,0	33,8	33,6	32,9	32,9	33,1	32,2	32,3	31,9	32,7	-1,7
<i>Finska</i>	39,1	39,7	39,9	40,5	40,4	40,9	39,8	38,9	38,8	38,2	38,7	-0,4
<i>Francuska</i>	39,3	40,1	41,2	41,5	41,5	41,4	41,4	41,4	40,3	39,8	39,6	0,3
<i>Grčka</i>	35,3	39,8	38,6	37,0	37,6	38,0	40,4	40,4	40,5	39,8	40,9	5,6
<i>Hrvatska</i>	30,8	30,7	31,2	31,9	30,7	29,9	29,2	29,0	29,4	27,9	26,9	-3,9
<i>Irska</i>	31,2	31,7	32,1	33,1	32,5	32,3	31,9	32,3	32,5	31,4	33,1	1,9
<i>Italija</i>	43,4	44,0	44,2	43,6	43,4	42,5	42,7	42,7	43,3	43,4	42,9	-0,5
<i>Latvija</i>	34,1	34,2	32,5	31,5	30,0	29,4	29,9	29,5	29,9	29,7	30,4	-3,7
<i>Litva</i>	30,7	30,8	31,0	31,2	31,2	31,2	30,8	31,4	30,2	29,7	30,6	-0,1
<i>Luksemburg</i>	30,1	30,7	31,3	31,0	31,5	31,6	31,2	31,6	31,8	32,7	32,5	2,4
<i>Mađarska</i>	38,3	40,2	40,1	40,6	41,4	41,4	39,6	38,9	38,9	37,8	35,6	-2,7
<i>Malta</i>	21,9	21,9	22,3	22,3	21,5	21,7	22,0	22,2	22,0	22,4	24,2	2,3
<i>Nizozemska</i>	32,1	32,2	32,2	32,0	32,6	32,7	32,3	33,7	32,5	32,0	31,3	-0,8
<i>Njemačka</i>	36,4	36,6	36,9	36,9	36,9	37,2	37,6	37,7	37,8	37,3	37,7	1,3
<i>Poljska</i>	30,0	31,2	32,2	32,2	32,7	32,7	33,1	33,3	33,3	32,7	33,9	3,9
<i>Portugal</i>	26,1	25,8	28,8	29,5	29,7	29,5	29,2	29,2	29,3	30,1	30,3	4,2
<i>Rumunjska</i>	33,2	33,6	33,9	32,4	31,5	27,9	28,6	31,6	30,8	32,2	32,3	-0,9

<i>Slovačka</i>	32,9	33,6	35,9	36,0	36,6	36,8	36,9	36,9	37,2	36,9	37,5	4,6
<i>Slovenija</i>	35,2	35,3	35,0	35,3	35,8	35,7	35,6	35,9	35,3	35,2	35,8	0,6
<i>Španjolska</i>	31,9	32,6	32,7	33,3	32,6	33,0	33,6	34,1	34,7	36,2	36,5	4,6
<i>Švedska</i>	38,8	38,6	38,5	38,3	38,8	39,8	40,0	39,6	39,1	38,4	38,5	-0,3
<i>EU 27</i>	37,1	37,7	38,1	38,1	38,1	38,0	38,1	38,2	37,9	37,7	37,8	0,7

Izvor: izrada autorice prema podacima Europske komisije, 2023.

Značajan porast imalo je nekoliko država kao što su Cipar (9,1 postotni bod), Grčka (5,6 postotnih bodova), Slovačka (4,6 postotnih bodova), Španjolska (4,6 postotnih bodova) te Portugal (4,2 postotna boda). S druge strane, veći pad ostvarile su Hrvatska (3,9 postotnih bodova), Latvija (3,7 postotnih bodova), Belgija (2,9 postotnih bodova) i Mađarska (2,7 postotnih bodova). U nekim se zemljama konačna implicitna porezna stopa na rad nije bitno promijenila jer su promjene u poreznoj strukturi kompenzirale jedna drugu.

Ipak, zbog svoje širine, implicitna porezna stopa na rad ne omogućuje detaljno istraživanje važnih razlika u efektivnim poreznim stopama koje proizlaze iz osobnih okolnosti poreznih obveznika, kao što su razina dohotka ili sastav kućanstva. Osim toga, ne razdvaja strukturne, cikličke i političke elemente pa promjene u tom pokazatelju samo djelomično odražavaju diskrecijske mjere porezne politike (Europska komisija, 2021).

6. Učinci oporezivanja rada na ponašanje stanovništva

Način na koji države oporezuju rad direktno utječe na odluke pojedinaca i poslodavaca, kao i na promjene u ekonomskim aktivnostima. Prema Nestiću (1998) postoji nekoliko vrsta poreza koji utječu na funkcioniranje tržišta rada i ponašanje stanovništva, a najvažniji je upravo porez kojim se oporezuje rad, odnosno porez na dohodak od rada i socijalni doprinosi. Ono što negativno utječe na potražnju za radom su socijalni doprinosi koji idu na teret poslodavca jer to čini trošak rada većim od bruto plaće. S druge strane, ono što utječe na ponudu rada su porez i doprinosi koji idu na teret zaposlenika jer je isplativost rada manja. Dva su suprotna učinka kojima promjena razine poreza utječe na ponudu rada – učinak supstitucije i učinak dohotka. Učinak supstitucije se odnosi na povećanje ili smanjenje vremena u kojem osoba ne obavlja nikakav rad (dokolica) i neplaćenog rada. Prema tom učinku povećanje razine poreza smanjuje ponudu rada. Učinak dohotka se odnosi na situaciju kada povećanje razine poreza utječe na raspoloživi dohodak obitelji pa će zbog manjka novca pojedinci htjeti više raditi te će se ponuda rada povećati. Drugi način kojim porezi utječu na tržište rada je utjecaj na potražnju za radom koja ovisi o poreznom teretu koji se raspoređuje između poslodavca i posloprimca. Na tržištima u kojima postoji visoka razina ograničenja u vezi s uvjetima zapošljavanja i teška prilagodljivost (rigidna tržišta) zaposleni bi mogli zahtijevati povećanje plaća uslijed povećanja poreza i doprinosa koje plaćaju. To bi za poslodavce značilo veće troškove rada, a troškove rada, na istim takvim tržištima, povećavaju i socijalni doprinosi kojima se terete poslodavci jer oni nisu u mogućnosti prenijeti odnosno prevaliti te troškove na radnike kroz niže plaće. Prema tome, potražnja za radom se smanjuje zbog povećanja troškova rada uzrokovanih porezima jer ti troškovi potiču proizvodne metode koje više koriste kapital, a smanjuju investicije i profitabilnost.

I ponuda rada i potražnja za radom ovise o realnoj plaći koja nije ista s obzirom na ponudu i potražnju. O realnoj neto plaći zaposlenika ovisi ponuda rada, dok potražnja za radom ovisi o realnim troškovima rada poslodavca. Između neto plaće i troška rada se uvođenjem poreza stvara porezni klin koji je nešto ranije objašnjen i prikazan. Koliki će dio tereta snositi poslodavac, a koliki zaposlenik ovisi o stupnju prevaljivanja poreza (Nestić, 1998). Kesner-Škreb (1999) navodi kako prevaljivanje poreza prvenstveno ovisi o elastičnosti ponude i potražnje na tržištu rada kao i o ostalim čimbenicima koji utječu na prilagodljivost plaća kao što su primjerice sindikati. Na tržištima s malom pregovaračkom snagom sindikata ili neelastičnom ponudom rada u odnosu na promjenu nadnice, poslodavci mogu prevaliti poreze

na radnike što rezultira smanjenjem neto plaće, dok se bruto trošak rada za poslodavca zadržava isti. U stvarnosti, zaposlenici će reagirati na smanjenje neto plaće, a njihova reakcija će ovisiti o ranije spomenutim učincima supstitucije ili dohotka. Na tržištima s jakim pregovaračkom moći sindikata i visokom elastičnošću ponude rada na promjenu plaće, poslodavci neće biti u mogućnosti prevaliti poreze na zaposlenike jer će oni reagirati na uvođenje poreza. Osim ponudom i potražnjom za radom, oporezivanje rada se može analizirati i s obzirom na učinkovitost prikupljanja poreznih prihoda. S povećanjem porezne stope rastu i prihodi od poreza, međutim daljnje povećanje poreznog opterećenja smanjuje ukupne porezne prihode nakon određene visine poreza. Shodno tomu, zaposlenici odlučuju izbjegavati platiti porez ili zamjenjuju rad dokolicom. Pri jako visokim poreznim stopama, država nema prihod jer pojedinci ne žele raditi i plaćati cijeli porez na svoju zaradu (Šimović, Deskar-Škrbić, 2019). Prema tome, veći porezi ne vode uvijek do većih poreznih prihoda iz čega proizlazi važnost ravnoteže u poreznoj politici. Naime, vlade moraju pažljivo razmotriti koliko će povećati porezne stope kako bi osigurale adekvatne prihode za financiranje javnih usluga i programa, ali istovremeno trebaju voditi računa o očuvanju poticaja za rad i gospodarski rast.

7. Rasprava

Oporezivanje rada u Europskoj uniji ima značajan utjecaj na zemlje članice i njihovo gospodarstvo. Analiza oporezivanja rada u Europskoj uniji ukazuje na razlike među zemljama članicama u pogledu poreznih stopa, socijalnih doprinosa i poreznog opterećenja rada. Ta raznolikost može rezultirati različitim ekonomskim ishodima i ponašanjem stanovništva. Visoko porezno opterećenje rada može negativno utjecati na investicije, zapošljavanje i produktivnost. Visoki porezni klin utječe na povećanje nezaposlenosti pa bi zemlje trebale istražiti načine smanjenja poreznog opterećenja rada kako bi poboljšale učinkovitost tržišta rada. Porezno opterećenje rada u Hrvatskoj je niže od većine zemalja članica Europske unije, no i dalje je vrlo visoko. U većini zemalja, porezi su uglavnom progresivni pa zaposlenici s višim primanjima plaćaju veće stope poreza. Važno je primijetiti da porezno opterećenje obitelji često može biti manje u usporedbi s opterećenjem za samce odnosno zaposlenike koji nemaju uzdržavanih članova obitelji i djece.

Obvezni doprinosi za socijalno osiguranje čine veliki dio poreznog opterećenja rada kako u Hrvatskoj, tako i u mnogim drugim zemljama članicama Europske unije. Kada se izuzmu socijalni doprinosi, Hrvatska ima najmanje porezno opterećenje zbog niskih stopa poreza na dohodak. Prema tome, prijedlog za niže porezno opterećenje rada može biti smanjenje doprinosa za socijalno osiguranje. Dosadašnje porezne reforme u Republici Hrvatskoj imale su za cilj povećanje osobnog odbitka te smanjenje stopa i razreda poreza na dohodak. Razlog tomu je visoki trošak socijalne države koji je „spriječio“ snižavanje doprinosa za socijalno osiguranje kako bi se smanjilo porezno opterećenje rada. Mirovine i izdaci za zdravstvo čine najveći dio proračuna za socijalnu zaštitu u Hrvatskoj pa ako se u budućnosti smanje socijalni doprinosi to će dovesti do gubitaka u državnom proračunu. Drugi načini za smanjenje poreznog opterećenja rada su putem strukturnih reformi ili povećanje poreznog opterećenja drugih čimbenika poput kapitala i potrošnje. Pošto je Hrvatska prva po oporezivanju potrošnje u usporedbi s drugim zemljama Europske unije, postoji mogućnost većeg oporezivanja kapitala i imovine (Šimović, Deskar-Škrbić, 2019).

Krajem svibnja ove godine, Vlada je izložila porezni paket za 2024. godinu kojim bi se trebala povećati plaća te koji uključuje izmjene devet zakona. Iznos osobnog odbitka bi se trebao povećati, a osnovica za mirovinsko osiguranje za prvi stup se smanjuje do maksimalno 300 eura čime će se povećati neto plaća što će biti vidljivo kod osoba s najnižim primanjima. Smanjenje osnovice za mirovinsko osiguranje ne bi trebalo utjecati na smanjenje iznosa budućih mirovina.

Osim toga, lokalne jedinice samouprave će same određivati porez na dohodak u određenom rasponu ovisno o prirezu, a prirez će se ukinuti. Također će se podići i prag godišnje osnovice za primjenu više stope poreza na dohodak pa tako neće više iznositi 47 780 eura, već 50 400 eura. Cilj ovih mjera bi trebao biti povećanje plaća i životnog standarda kao i poticanje gospodarskog rasta te jačanje fiskalne autonomije lokalnih samouprava (Mujanović, 2023). S druge strane, neki smatraju kako ukidanje prireza većini građana neće povećati plaće. Naime, neki građani ni sada ne plaćaju prirez jer imaju niske plaće pa tako nisu opterećeni porezom na dohodak. Ti građani ne plaćaju porez na dohodak jer im je osobni odbitak veći od plaće pa ako nema poreza na dohodak, nema ni prireza. Dakle, povećanje plaće osjetit će građani koji imaju veće plaće i koji ne žive u nekoliko desetaka gradova i općina koji su već ranije ukinuli prirez. Osim toga, ukidanje prireza bi moglo negativno utjecati na cijene javnih usluga koji se iz prireza financiraju (Dnevnik.hr, 2023). U budućnosti će se vidjeti hoće li taj porezni paket ispuniti zacrtane ciljeve.

8. Zaključak

Oporezivanje rada ključni je aspekt poreznog sustava, a ovaj rad je obuhvatio važne elemente poput socijalnih doprinosa, osobnih okolnosti i olakšica, prireza te poreza na dohodak. Analizirajući oporezivanje rada u Europskoj uniji može se zaključiti da porezi koji izravno opterećuju plaće variraju među zemljama članicama. Države članice zadržavaju određenu autonomiju u donošenju poreznih politika iako postoji nastojanje za usklađivanjem. Uz pokazatelje kao što su udio poreza na rad u BDP-u, stope poreza na dohodak, porezni klin i implicitna porezna stopa na rad analizirano je porezno opterećenje rada zemalja članica i utvrđeno da se velika većina zemalja članica Europske unije nalazi u društvu zemalja s visokim poreznim opterećenjem rada. Prema tome, ključan je učinak oporezivanja rada na ponašanje stanovništva jer visoki porezi na rad mogu smanjiti radne poticaje, utjecati na zapošljavanje i produktivnost. Analiza poreznih stopa poreza na dohodak otkriva različite pristupe u oporezivanju rada unutar Europske unije pa tako razvijenije zemlje obično imaju više porezne stope od onih manje razvijenih. Također, većina primjenjuje progresivne stope koje povećavaju porezne obveze s rastom dohotka, dok druge primjenjuju samo jednu stopu. Važan dio ukupnog poreznog opterećenja rada predstavljaju socijalni doprinosi koji također variraju među zemljama članicama u okviru njihove visine i utjecaja na troškove rada.

Jedno od ograničenja ovog istraživanja su razlike u načinu oporezivanja rada jer svaka zemlja ima različita zakonodavstva i porezne politike što otežava izravne usporedbe. Također, činjenica je da se porezne politike mogu mijenjati tijekom vremena što utječe na rezultate istraživanja. Kada se istraživanje provodi u određenom vremenskom razdoblju moguće je da se promjene u vidu poreznih stopa, olakšica ili socijalnih doprinosa dogode nakon što je istraživanje završilo pa to rezultira promjenama u poreznom opterećenju rada pojedine zemlje.

Ovo istraživanje može pružiti temelj za daljnje razmatranje, a buduća istraživanja mogu se usredotočiti na to kako porezni sustavi utječu na radnu mobilnost unutar Europske unije te identificirati prepreke i poticaje za mobilnost radne snage. Osim toga, buduće istraživanje može analizirati učinak poreznih olakšica na ponašanje poduzeća i pojedinaca kako bi se identificirale učinkovite strategije za poticanje gospodarskog rasta i investicija.

Literatura

1. Bejaković, P. (2018). Razvoj trošarina u Hrvatskoj. *Političke analize*, 9(35), str. 45-50. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/313325> [pristupljeno 30. kolovoza 2023.]
2. Citizen Information (2023). *Paying social insurance (PRSI)*. Dostupno na: <https://www.citizensinformation.ie/en/social-welfare/irish-social-welfare-system/social-insurance-prsi/paying-social-insurance/> [pristupljeno 7. rujna 2023.]
3. Dnevnik.hr (2023). *Što nam donosi nova reforma? „Ako ukidamo prirez, ispada da će plaće rasti tamo gdje su ionako najveće“*. Dostupno na: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/ukidanje-prireza-povecat-ce-samo-neke-place-i-to-one-najvece---780168.html> [pristupljeno 27. lipnja 2023.]
4. Europska komisija (2021). *Taxation Trends in the European Union*. 2021 edition. Directorate-General for Taxation and Customs Union. Publications Office of the European Union, Luxembourg. Dostupno na: <https://tinyurl.com/36jsbcy4> [pristupljeno 24. lipnja 2023.]
5. Europska komisija (2023). *Data on Taxation Trends*. Dostupno na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en [pristupljeno 23. lipnja 2023.]
6. Europska komisija (2023). *Economic and Financial Affairs: Economic databases and indicators*. Dostupno na: https://europa.eu/economy_finance/db_indicators/tab/# [pristupljeno 19. lipnja 2023.]
7. Europska komisija (2023). *Taxation*. Dostupno na: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/taxation_en [pristupljeno 11. lipnja 2023.]
8. Eurostat (2023). *Tax revenue statistics*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tax_revenue_statistics#In_2021.2C_tax_revenue_in_absolute_terms_increased_in_all_of_the_EU_Member_States [pristupljeno 7. rujna 2023.]
9. Gorton, D. (2023). *Taxes Definition: Types, Who Pays, and Why*. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/t/taxes.asp> [pristupljeno 30. kolovoza 2023.]
10. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, HANFA. (2019). *Mirovinski sustav*. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/media/4135/za-web-mirovinski-sustav-2019-2.pdf> [pristupljeno 2. rujna 2023.]

11. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, HZMO. (2023). *Najveća stopa usklađivanja mirovina od 1. siječnja 1999. – aktualna vrijednost mirovine od 1. srpnja 2023. povećana za 8,42%*. Dostupno na: <https://www.mirovinsko.hr/hr/najveca-stop-a-uskladjivanja-mirovina-od-1-sijecnja-1999-aktualna-vrijednosti-mirovine-od-1-srpnja-2023-povecana-za-8-42/3007> [pristupljeno 8. rujna 2023.]
12. Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, HZZO. (2023). *Obvezno zdravstveno osiguranje*. Dostupno na: <https://hzzo.hr/obvezno-zdravstveno-osiguranje-0> [pristupljeno 2. rujna 2023.]
13. IUS-INFO. (2023). *Vlada ukida prirez*. Dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/54903> [pristupljeno 7. rujna 2023.]
14. Janicke, M. (2023). *Social security in Spain*. Dostupno na: <https://www.expatica.com/es/living/gov-law-admin/spain-social-security-565081/> [pristupljeno 7. rujna 2023.]
15. Javorović, M. (2015). Porez na dohodak u Republici Hrvatskoj. *FIP – Financije i pravo*, 3(1), str. 83-100. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/230042> [pristupljeno 17. lipnja 2023.]
16. Kesner-Škreb, M. (1999). Porezna politika i gospodarski rast. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 9(73), str. 62-121. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/30332> [pristupljeno 25. lipnja 2023.]
17. Kesner-Škreb, M., Kuliš, D. (2010). *Porezni vodič za građane*. Drugo, promijenjeno izd. [online]. Zagreb: *Institut za javne financije; Zaklada Friedrich Ebert*. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:242:940980> [pristupljeno 12. lipnja 2023.]
18. Klier, D. (2007). Aktualna problematika otkrivanja, prijavljivanja i procesuiranja utaja poreza – državnoodvjetnički aspekt. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 14(2), str. 785-800. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/132261> [pristupljeno 29. kolovoza 2023.]
19. Korda, Z. (2023). *Znate li koliki porez plaćaju dobitnici i koliko se novca slijeva u proračun od igara na sreću*. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/znate-li-koliki-porez-placaju-dobitnici-i-koliko-se-novca-slijeva-u-proracun-od-igara-na-srecu-foto-20230314> [pristupljeno 30. kolovoza 2023.]
20. Maunder, S. (2023). *Social security in Belgium*. Dostupno na: <https://www.expatica.com/be/living/gov-law-admin/social-security-in-belgium-100070/> [pristupljeno 7. rujna 2023.]

21. Maunder, S. (2023). *Social security in Italy*. Dostupno na: <https://www.expatica.com/it/living/gov-law-admin/social-security-italy-82918/> [pristupljeno 7. rujna 2023.]
22. Mazzeschi, M. (2022). *Social security in the EU: what happens if you work in more than one country?*. Dostupno na: <https://medium.com/studiomazzeschi/social-security-in-the-eu-what-happens-if-you-work-in-more-than-one-country-3d889de6f142> [pristupljeno 2. rujna 2023.]
23. Mijatović, N. (2007). Razmatranje teorijskih pristupa osnovnim institutima uređenja oporezivanja dohotka. *Revija za socijalnu politiku*, 14(3-4), str. 289-311. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/47943> [pristupljeno 1. rujna 2023.]
24. Ministarstvo financija (2020). *Provedena porezna reforma 2016.-2020. – uz prijedlog daljnjih rasterećenja tijekom 2021.* Dostupno na: <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/provedena%20porezna%20reforma%202016.2020..pdf> [pristupljeno 1. rujna 2023.]
25. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2023). *Minimalna plaća za 2023. godinu*. Dostupno na: <https://uznr.mrms.hr/minimalna-placa-za-2023-godinu/> [pristupljeno 7. rujna 2023.]
26. Ministry of Social Affairs and Health (2023). *Social insurance contribution*. Dostupno na: <https://stm.fi/en/social-insurance-contribution> [pristupljeno 7. rujna 2023.]
27. Mujanović, A. (2023). *Vlada predstavila novi porezni paket koji obuhvaća rast plaća, ukidanje prireza i uređivanje sustava napojnica*. Dostupno na: <https://lidermedia.hr/biznis-i-politika/vlada-predstavila-novi-porezni-paket-koji-obuhvaca-rast-placa-ukidanje-prireza-ali-i-uredivanje-sustava-napojnica-150930> [pristupljeno 1. rujna 2023.]
28. Naredba o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja za 2023. godinu. (NN 1/2023). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/cms.htm?id=55615> [pristupljeno 14. lipnja 2023.]
29. Nestić, D. (1998). Tržište rada i oporezivanje: smanjenjem doprinosa protiv nezaposlenosti. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 8(63), str. 27-62. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/31117> [pristupljeno 25. lipnja 2023.]
30. Nicholson, K. (2022). *Overview of taxes in Europe*. Dostupno na: <https://migronis.com/blog/taxes-in-europe> [pristupljeno 20. lipnja 2023.]

31. OECD (2019). *ANNEX. Methodology and limitations. Taxin Wages*. Dostupno na: <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-wages-methodology.pdf> [pristupljeno 20. lipnja 2023.]
32. OECD (2023). *Taxing Wages 2023: Indexation of Labour Taxation and Benefit in OECD Countries*. OECD Publishing, Paris. Dostupno na: https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/taxing-wages-2023_8c99fa4d-en#page1 [pristupljeno 7. rujna 2023.]
33. Ostrički, P. (2021). *Što su porezi, zašto ih plaćamo i koji porezni oblici postoje u RH*. Dostupno na: <https://finance.hr/sto-porezi-zasto-ih-placamo-porezni-oblici-postoje-rh/> [pristupljeno 12. lipnja 2023.]
34. Petrović, M. (2023). *Što je osobni odbitak*. Dostupno na: <https://arhitekti.hr/blog/info/sto-je-osobni-odbitak.html> [pristupljeno 3. rujna 2023.]
35. Porezna uprava (2023) *Dohodak*. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/pozivni_centar/Stranice/dohodak.aspx [pristupljeno 13. lipnja 2023.]
36. Porezna uprava (2023). *Osobni odbitak*. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/baza_znanja/Stranice/OsobniOdbitak.aspx [pristupljeno 14. lipnja 2023.]
37. Porezna uprava (2023). *Porez na dohodak*. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porez_na_dohodak.aspx [pristupljeno 1. rujna 2023.]
38. PwC (2023). *Worldwide Tax Summaries Online*. Dostupno na: <https://taxsummaries.pwc.com/> [pristupljeno 24. lipnja 2023.]
39. Radu, C. F. et al. (2018). Study of the Tax Wedge in EU and other OECD Countries, Using Cluster. *Analysis. Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 238, str. 687-696. Dostupno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042818300818> [pristupljeno 8. rujna 2023.]
40. Raić, A. (2016). *Porezna politika u Europskoj uniji i njeno djelovanje na nefiskalne ciljeve*. Sveučilište u Splitu. Ekonomski fakultet. Dostupno na: <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A371/datastream/PDF/view> [pristupljeno 29. kolovoza 2023.]
41. RRiF (2023). *RRiF-ov kalkulator*. Dostupno na: https://www.rrif.hr/wct_index.php?run=kalk118&wct=230 [pristupljeno 7. rujna 2023.]

42. Šeparović, A. (2009). Utjecaj poreznog klina na nezaposlenost u zemljama OECD-a i usporedba s Hrvatskom. *Financijska teorija i praksa*, 33(4), str. 463-477. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/74977> [pristupljeno 20. lipnja 2023.]
43. Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. *Revija za socijalnu politiku*, 19(1), str. 1-24. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/201685> [pristupljeno 1. rujna 2023.]
44. Šimović, H., Deskar-Škrbić, M. (2019). *EJS 13: Oporezivanje rada*. Dostupno na: <https://arhivanalitika.hr/blog/ejs-13-oporezivanje-rada/> [pristupljeno 27. lipnja 2023.]
45. The Federal Government (2023). *Salary, taxes & social security*. Dostupno na: <https://www.make-it-in-germany.com/en/working-in-germany/working-environment/salary-taxes-social-security> [pristupljeno 7. rujna 2023.]
46. Turković, M. (2019). *Dvostruko oporezivanje unutar Europske unije*. Dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/dvostruko-oporezivanje-unutar-europske-unije-38993> [pristupljeno 29. kolovoza 2023.]
47. Unić, Š. (2022). *Porez na promet nekretnina u Hrvatskoj u 2022. godini*. Dostupno na: <https://www.terradalmatica.hr/blog/porez-na-promet-nekretnina-u-hrvatskoj-u-2022-godini> [pristupljeno 30. kolovoza 2023.]
48. Urban, I. (2009). Porezno opterećenje rada u Hrvatskoj. *Newsletter: povremeno glasilo Instituta za javne financije*, 11(47), str. 1-12. Dostupno na: <https://repositorij.ijf.hr/islandora/object/ijf%3A376/datastream/FILE0/view> [pristupljeno 31. kolovoza 2023.]
49. Urban, I., Bezeredi, S., Bratić, V. (2023). Izmjene poreznih propisa u 2023. *Osvrti Instituta za javne financije*, 16(131), str. 1-13. Dostupno na: <https://repositorij.ijf.hr/islandora/object/ijf:867> [pristupljeno 8. rujna 2023.]
50. Walker, A. (2023). *Social security in Austria*. Dostupno na: <https://www.expatica.com/at/living/gov-law-admin/social-security-austria-81844/> [pristupljeno 7. rujna 2023.]
51. Your Europe (2023). *Socijalno osiguranje*. Dostupno na: https://europa.eu/youreurope/business/human-resources/social-security-health/social-security/index_hr.htm [pristupljeno 14. lipnja 2023.]
52. Zakon o doprinosima (NN 106/18). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/365/Zakon-o-doprinosima> [pristupljeno 14. lipnja 2023.]

53. Zakon o porezu na dohodak (NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22).
Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/85/Zakon-o-porezu-na-dohodak> [pristupljeno 7. rujna 2023.]
54. Zuber, M. (2023). *Lokalni porezi: Tko je dužan plaćati prirez porezu na dohodak*.
Dostupno na: <https://lidermedia.hr/sto-i-kako/lokalni-porezi-tko-je-duzan-placati-prirez-porezu-na-dohodak-149184> [pristupljeno 30. kolovoza 2023.]

Popis tablica

Tablica 1. Porezne osnovice i stope poreza na dohodak u RH 2023. godine.....	11
Tablica 2. Osobni odbitak u Hrvatskoj u 2023. godini	15
Tablica 3. Primjer obračuna mjesečne plaće u eurima, 2023. godine	20
Tablica 4. Porez na rad kao % BDP-a u EU u razdoblju 2011.-2021. godine	22
Tablica 5. Stope poreza na dohodak u EU, 2023. godine	25
Tablica 6. Prosječne gornje zakonske stope poreza na dohodak u EU, 2011.-2021. (u %)	29
Tablica 7. Porezni klin u EU u razdoblju od 2014. do 2022. godine	37
Tablica 8. Implicitna porezna stopa na rad u EU u razdoblju 2011.-2021.....	39

Popis slika

Slika 1. Podjela izravnih i neizravnih poreza RH	6
Slika 2. Porezni prihodi na različitim razinama vlasti	7
Slika 3. Način utvrđivanja porezne obveze	19

Popis grafikona

Grafikon 1. Porez na rad kao % BDP-a u EU u 2021. godini.....	21
Grafikon 2. Porezi na rad kao % ukupnih poreza u EU u 2021. godini.....	24
Grafikon 3. Prosječne gornje zakonske stope poreza na dohodak u EU u 2021. godini (u %)	28
Grafikon 4. Struktura socijalnih doprinosa u EU u 2023. godini (u %)	34
Grafikon 5. Porezni klin u EU u 2022. godini (u %)	36
Grafikon 6. Implicitna porezna stopa na rad u EU u 2021. godini (u %)	38